

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Кваліфікаційна робота магістра
з педагогіки
на тему: «Формування мотивів учіння у студентів закладів вищої
освіти»

Допущена до захисту

«_____» _____ року

Завідувач кафедри

_____ Черниш В. В.

Студентки групи МСОкт 04-22
філологічного факультету
освітніх технологій,
спеціальності 014 Середня освіта,
освітньо-професійної програми
Викладання європейських мов
на основі комбінованих технологій
(англійська мова і друга західно-
європейська мова)
Видерко Ірини Сергіївни
Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
доцент **Кудіна В. В.**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	5
1.1. Сутність мотивації.....	5
1.2. Класифікація мотивів учіння студентів.....	15
1.3. Вплив вікових особливостей студентів на зміст і рівень їхньої мотивації.	21
1.4. Проблеми вивчення мотивації учіння студентів у західноєвропейських країнах.....	31
Висновки до 1 розділу.....	38
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО УЧІННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	40
2.1. Шляхи покращення пізнавальної і професійної мотивації студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.....	40
2.2 Шляхи покращення пізнавальної і професійної мотивації студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти.....	53
Висновки до 2 розділу.....	59
ВИСНОВКИ.....	61
РЕЗЮМЕ.....	63
SUMMARY.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	65
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток суспільства на сучасному етапі відбувається дуже швидко, що тягне за собою велику кількість реформ та оновлень у галузі освіти та науки. Сучасне століття ставить у пріоритет у сфері трансформації освіти активну позицію студентства та учнів під час освітнього процесу, а також забезпечення високих результатів власної навчальної діяльності. Оскільки зараз відбувається стрімка індивідуалізація системи освіти та наближення до європейських стандартів, зацікавленість та мотивація до здобуття вищої освіти студентами є предметом широкого дослідження.

Багато дослідників шукають та аналізують різні чинники, що впливають на підвищення та зниження мотивації студентів до навчання, але наука постійно потребує нових досліджень та даних для покращення пізнавальної і професійної мотивації студентів на рівних рівнях здобуття освіти. Попри значний доробок щодо навчальної мотивації ще безліч питань залишаються нерозкритими.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема мотивації потребує активного дослідження через зростання вимог сучасного суспільства до процесу та результатів навчання, новими умовами освітнього процесу у закладах вищої освіти. Вивченням питання мотивації навчання у педагогіці та психології займались М. І. Алексєєва, Л. И. Божович, П. А. Гончарук, А. К. Маркова, Г. С. Костюк, М. Лук'янова, В. А. Семиченко та інші.

Об'єкт наукової роботи – мотиваційна сфера студентів закладів вищої освіти;

Предмет наукової роботи – чинники, що впливають на формування у студентів мотивів учіння;

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити різні чинники та обставини, що впливають на мотивацію студентів до навчання та сформувати шляхи покращення пізнавальної та професійної мотивації студентів.

Сформульовано такі **завдання**:

1. Дослідити сутність мотивації та мотиви учіння студентів;
2. Виокремити вплив вікових особливостей студентів на зміст і рівень їхньої мотивації;
3. Дослідити проблеми вивчення мотивації учіння студентів у західноєвропейських країнах.
4. Запропонувати шляхи підвищення пізнавальної і професійної мотивації студентів закладів вищої освіти.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури, спостереження під час пробного навчання за студентами-бакалаврами, анонімне анкетування студентів бакалаврів і магістрів Київського національного лінгвістичного університету.

Структура кваліфікаційної роботи: Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку літератури, резюме та додатків.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність мотивації

У сучасному педагогічному дискурсі питання мотивації стає найважливішим аспектом розуміння та реалізації педагогічної взаємодії. Мотивація визнається ключовою детермінантою, яка визначає ступінь активності, зацікавленості та досягнень студентів. Далі розглядаються визначення мотивації та її основні компоненти, а також вплив мотивації на педагогічну взаємодію. Дослідники також вважають її, як «системне утворення зовнішніх і внутрішніх мотивів, ієрархія і взаємодія яких формується під впливом певних факторів» (Арістова, 2008).

У сфері педагогіки навчальна діяльність не зводиться лише до оволодіння загальними вміннями. Це систематичний процес засвоєння певного кола знань і навичок, який може бути більш чи менш успішним залежно від особистості студента.

Відома дослідниця та педагог Марія Монтесорі писала, що під час навчання не можна забувати про позитивні емоції та щастя здобувачів. Створювати комфортні умови та підтримувати їх, розвивати впевненість та допомагати перемогти страх перед помилками, а ще постійно нагадувати, чому цей матеріал необхідний і чому він знадобиться у житті, чи майбутній діяльності (Монтесорі, 1997).

Оволодіння знаннями, уміннями та навичками, які в майбутньому стануть основою професійної діяльності, є першочерговим чинником, що впливає на мотивацію студентів до навчання. Студентів, які цікавляться науковою діяльністю, як правило, мотивує саморозвиток і досягнення. У результаті такі студенти багато працюють, можуть вирішувати складні завдання, займаються самоосвітою і навчаються поза межами аудиторій, долають труднощі і потім досягають найкращих результатів у діяльності. Мотивація є однією з основних чинників впливу на успішність та результативність навчання студентів.

Мотивація є складним психологічним процесом, який включає в себе різноманітні аспекти, такі як цілепокладання, очікування, інтереси, страхи і багато інших. Загальне визначення мотивації розглядає її як «сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, які спонукають особу до певної дії або поведінки» (Коваленко, 2020).

Мотивація до навчання є свідомим зусиллям індивідів і є результатом обробки впливів, отриманих від їх сім'ї, соціального оточення, освіти та свідомого чи несвідомого ставлення до цих впливів. Це пов'язано з унікальними життєвими установками, прагненнями та інтересами кожної людини (Коваленко, 2020).

Внутрішні чинники мотивації включають особисті цілі, цінності, інтереси, а зовнішні — винагороди, визнання, покарання тощо. Важливо враховувати, що мотивація може бути індивідуальною, і тому однакові зовнішні стимули можуть впливати на різних осіб по-різному залежно від їхніх внутрішніх потреб і цілей (Войтко, 1982). Заохота грошовою винагородою буде менш мотиваційною для людиною, що живе в достатку, але дужестійкою для особистості, що потребує. Те саме і з іншими чинниками. Вони стають стійкими, якщо особистість їх справді потребує.

Основними компонентами мотивації є цілепокладання, очікування та стимуляція. Перший компонент — цілепокладання — вказує на важливість визначення конкретних цілей і завдань для досягнення мотивації. Студент має розуміти, що саме він повинен досягти та яким чином це станеться. Цілепокладання може бути короткостроковим або довгостроковим і може бути зв'язаним з академічними досягненнями, особистим розвитком чи іншими цілями.

Цей компонент є важливим, тому що поставивши мету, студент може боротись із власним небажанням, долати труднощі та постійно мотивувати себе продовжувати діяльність. Студенти, котрі, наприклад, мріють бути викладачами, прикладатимуть максимум зусиль до навчання та здобування

професійних навичок для досягнення поставленої цілі, навіть, якщо процес не завжди приносить задоволення. У цьому допомагають різні додаткові матеріали, планери та карти бажань.

Компонент цілепокладання є важливим для розвитку особистості та її мотивації, оскільки кожен хоче досягнути поставленої цілі та отримати бажаний результат.

Другий компонент — очікування — належить до переконань студента у своїй здатності до досягнення поставлених цілей. Якщо студент вірить у власну компетентність і очікує успіху, його мотивація зростає. Самовпевнені в собі студенти частіше досягають успіху в соціальному та професійному житті. Останнім часом новою та популярною практикою стали самонавіювання та афірмації. Особистість самостійно додає собі впевненість, підтримку, а як наслідок починає більше вірити у власні сили та можливості. Якщо у студента є сумніви та хвилювання щодо своєї здатності до досягнень, це може призвести до зниження мотивації.

Третім компонентом є стимуляція, яка включає в себе зовнішні або внутрішні чинники, які активізують і підтримують мотивацію. Сюди можуть входити винагороди, визнання, соціальна підтримка, а також внутрішні відчуття задоволення від досягнення цілей. Стимуляція є вирішальним елементом у сфері освіти. Це включає різні заохочення, такі як отримання схвального відгуку чи оцінки викладача, суспільне визнання розробок, дозвіл та запрошення до участі у конкурсах чи заходах. Ці заохочення можуть стимулювати студентів до навчання, покращувати їхню самооцінку та виховувати бажання досягти кращих результатів. Крім того, стимуляція створює позитивну конкурентну атмосферу серед студентів, що додатково спонукає їх до більш активного навчання та самоосвіти. Цей компонент мотивації виступає поштовхом для досягнення високого рівня навчання та розвитку особистості, прокладаючи шлях до успішного та повноцінного майбутнього.

Наукові дослідження показують, що мотивація має значний вплив на педагогічну взаємодію. Викладачі та куратори, які розуміють мотиваційні потреби своїх студентів, можуть краще адаптувати навчальний процес та методику навчання, щоб зробити їх більш привабливими та стимулюючими. Педагогічна взаємодія, яка враховує мотиваційні аспекти, може підвищити якість навчання і сприяти досягненню більших успіхів студентів. На початкових етапах навчання в університеті студентів часто опитують чи тестують на рівень мотивації, щоб забезпечити особистісний підхід та розуміння з якою цільовою аудиторією працюватиме викладач.

Отже, мотивація є ключовою детермінантою педагогічної взаємодії, яка впливає на активність та досягнення студентів. Розуміння основних компонентів мотивації і їх впливу на педагогічну практику допоможе педагогам «створювати більш ефективні умови для навчання та розвитку студентів сприяючи їхньому особистому і академічному зростанню» (Бубряк, 2019).

Мотивація є складним психологічним процесом, який регулює наше бажання та визначає, чому ми робимо те чи те. Підставою для мотивації можуть бути як внутрішні, так і зовнішні стимули.

Розглянемо ці дві основні категорії стимулів і їх вплив на нашу мотивацію.

Внутрішні стимули – це внутрішні чинники, які з'являються без зовнішнього впливу (Malone, & Lepper, 2021).

«Студенти з внутрішньою мотивацією активно залучаються до навчання через унікальність знань, інтересу чи задоволення, або для досягнення власних наукових і особистих цілей» (Afzaletal., 2010).

Розглянемо їх детальніше:

1. Особисті цілі та цінності: Внутрішня мотивація визначається великою мірою тим, що для людини є важливим і цінним. Це може включати особисті цілі, які вона ставить перед собою, а також цінності, які керують її життям. Наприклад, особа може бути внутрішньо мотивованою досягти

високого рівня освіти через значущість для неї знань. Або ж студент хоче працювати юристом, щоб наслідувати професію батька чи матері, тому в нього є стійка внутрішня мотивація не так до самих знань, як до можливостей, які вони відкриються.

2. Самореалізація: Один із важливих аспектів внутрішньої мотивації — це бажання розвиватися і досягати свого потенціалу. Люди можуть бути вмотивовані вдосконалювати себе, навчатися новому і досягати внутрішньої гармонії. Деякі дослідники ототожнюють самореалізацію із саморозвитком. Одночасно з тим, існує два типи: активний і пасивний потенціал саморозвитку. «В одному особистість – об'єкт на який впливають, а з іншого, суб'єкт самого саморозвитку» (Садова, 2009).

3. Інтереси: один з найстійкіших мотиваційних чинників. Коли матеріал, який вчать студенти, відповідає їхнім інтересам, вони проявляють більшу зацікавленість, активність на заняттях, ініціативність і старанніше виконують поставлені задачі. Також їм цікавіше навчатись, тому що вони широко ознайомлені в контексті і не зосереджуються лише на навчання, а також і на тематику і розвиваються всесторонньо.

Зовнішні стимули:

1. Винагороди і покарання: зовнішня мотивація часто пов'язана з винагородами (наприклад, гроші, визнання) чи покараннями (наприклад, штрафи, покарання). Особи можуть бути вмотивовані виконувати дії, щоб отримати бажану нагороду або уникнути небажаного покарання. Часто в закладах вищої освіти це оцінки. Об'єктивність та прозорість оцінювання часто впливає на мотивацію студентів. Якщо викладачі занижують бали несправедливо, щоб «навчити» студентів старанніше вчитися, цей процес може навпаки мати негативні наслідки та відбити бажання студента відвідувати заняття та працювати із викладачем. Якщо викладачі завищують бали, то часто студент не може об'єктивно оцінити свій рівень. Він вважає, що має вже

достатньо потрібних знань та мотивація навчатись та глибше вивчати предмет знижується.

2. Соціальна підтримка і вплив: Люди можуть бути мотивовані виконувати дії через вплив і підтримку оточуючих. Наприклад, педагог може спонукати студентів до навчання через похвалу або визнання. Під час вступу до університету батьки дуже часто впливають на своїх дітей, переконують вибрати певну професію, яка може бути зовсім не цікавою майбутньому студенту. Або студенти можуть вступати на спеціальність зі своїми друзями, оскільки матимуть підтримку та не залишатимуться сам на сам під час адаптації. Під час навчання в університеті студентам часто є нелегко, тому вони потребують «острівок безпеки», щоб мати можливість розслабитись, отримати підтримку та позитивні емоції. Часто студенти займаються додатковими активностями, щоб відволіктись від навчання.

3. Конкуренція: Змагальна атмосфера може служити зовнішнім стимулом для досягнення бажаних результатів. Особи можуть бути мотивовані конкурувати з іншими для досягнення високих стандартів і досягнень. Конкуренція, як мотиваційний чинник має бути правильно організована. Важливо збалансувати конкуренцію таким чином, щоб вона не стимулювала негативну атмосферу або стрес серед студентів, а лише підштовхувала їх до здобуття нових знань, щоб бути на рівні з колегами.

Важливо відзначити, що внутрішні та зовнішні стимули можуть взаємодіяти між собою. Наприклад, зовнішні винагороди можуть підтримувати внутрішню мотивацію, якщо вони відповідають особистим цілям і цінностям, а внутрішня мотивація може допомогти легше отримати бажані нагороди та здобутки. Маючи обидва види мотивації одночасно студенти можуть розвинути стійку мотивацію до навчання та здобуття освіти.

У психології мотивації важливо розуміти, що кожна особа має своє власне специфічне поєднання внутрішніх і зовнішніх мотивів, і варто приділяти

увагу цій індивідуальній особливості для досягнення найкращих результатів у навчанні, роботі і особистому розвитку (Занюк, 2018).

Взаємодія між потребами, інтересами та цінностями грає важливу роль в формуванні та підтримці мотивації студентів. Розглянемо ці три ключові складники мотивації та їх взаємодію в контексті навчання:

1. Потреби:

Потреби — це фізіологічні та психологічні стани, які спонукають студентів до певних дій чи зусиль. У загальному сенсі потреби можуть включати в себе фізіологічні потреби (наприклад, голод чи спрага), потреби в безпеці, соціальні потреби (бажання налагодити відносини з іншими людьми), потреби в самовизначенні та інші.

У контексті мотивації студентів, важливо розуміти, що задоволення їхніх потреб може служити стимулом для активності і навчання. Наприклад, якщо студент відчуває потребу в самовираженні та досягненні, це може підтримувати його бажання навчатися і досягати академічних цілей.

2. Інтереси:

Інтереси відображають те, що студенти знаходять цікавим і захоплюючим. Вони можуть бути пов'язані з конкретними предметами, темами, діяльністю або професійними шляхами. Інтереси мотивують студентів активно вивчати і поглиблювати свої знання в обраних областях.

Ефективний навчальний процес прагне враховувати інтереси студентів, створюючи можливості для їхнього самовираження та розвитку. Вивчення того, що цікавить студента, може сприяти більшій мотивації для навчання.

3. Цінності:

Цінності відображають основні переконання і пріоритети студентів. Вони можуть бути пов'язані з моральними, етичними, соціокультурними чи особистими цінностями. Цінності визначають, що студенти вважають важливим і цінним у своєму житті та навчанні.

Співвідношення між цінностями та мотивацією може бути складним. Студенти можуть бути мотивовані до досягнення академічних успіхів, якщо це відповідає їхнім особистим цінностям, наприклад, цінностям знань і освіти.

Важливо враховувати, що кожен студент має унікальний набір потреб, інтересів і цінностей. Тому ефективна педагогічна взаємодія вимагає індивідуального підходу до студентів, спрямованого на розуміння їхніх особистих мотиваторів. Створення навчальної середовища, яке враховує ці потреби, інтереси і цінності, сприяє більшій мотивації студентів до навчання та досягнення успіху.

Мотиваційна сфера студента — це складний психологічний конструкт, який включає в себе різні аспекти, які визначають його мотивацію, бажання та напрямки дій. Ця сфера може бути структурована наступним чином:

1. Цілі — це основа мотиваційної сфери студента. Цілі визначають, що студент хоче досягти, які результати він прагне отримати в навчанні і житті. Цілі можуть бути короткостроковими і довгостроковими, а також можуть стосуватися академічних досягнень, кар'єри, особистого розвитку тощо. Окрім довгострокових цілей студентам важливо і ставити короткострокові. Хоча звершення серйозніших досягнень набагато більше мотивує студента, але це лише нетривала ейфорія. Натомість, коли студент постійно виконує маленькі цілі та пишається своїм успіхом, то мотивація постійно накопичується.

2. Потреби: Мотивація студента часто базується на його фізіологічних і психологічних потребах. Фізіологічні потреби, такі як їжа і сон, можуть впливати на здатність до навчання. Психологічні потреби, такі як потреба в самовираженні, соціальній приналежності та самореалізації, також можуть бути важливими стимулами (Міхеєва, 2018).

3. Інтереси і хобі: Інтереси студента визначають те, що йому цікаво. Вони можуть бути ключовими джерелами мотивації для вивчення певних предметів або здійснення конкретних дій. Інтереси можуть бути широкими або специфічними і можуть змінюватися з часом.

4. Цінності і переконання: Цінності студента відображають його основні переконання і пріоритети. Вони визначають, що важливо для нього в житті і навчанні. Цінності можуть впливати на вибір навчальних та кар'єрних шляхів, а також на вибір дій у конкретних ситуаціях.

5. Стратегії досягнення цілей: Студенти розвивають стратегії і плани, які допомагають їм досягати своїх цілей. Ці стратегії можуть включати в себе планування, роботу над навчальними завданнями, розвиток навичок та вмінь.

6. Саморегуляція і контроль: Саморегуляція — це здатність студента контролювати свою мотивацію і поведінку. Вона включає в себе вміння управляти власними емоціями, встановлювати пріоритети і зберігати самоконтроль у складних ситуаціях.

7. Зовнішні стимули: Деякі студенти можуть бути мотивовані зовнішніми чинниками, такими як винагороди, визнання викладача чи соціальна підтримка. Ці стимули можуть підтримувати внутрішню мотивацію, але не завжди є основними джерелами мотивації.

Динаміка мотивації в процесі навчання може бути різноманітною і залежить від багатьох чинників, таких як особистість студента, навчальна ситуація, педагогічні методи та інші обставини. Мотивація може змінюватися від активності до пасивності і навпаки. Розглянемо цю динаміку глибше:

1. Початкова активність (позитивна мотивація): На початку навчання багато студентів можуть бути високо вмотивованими та активними. Це може бути викликано новизною матеріалу, цікавістю до предмета чи бажанням досягти успіху. На цьому етапі студенти можуть бути готові докладати багато зусиль в навчання та демонструвати високий рівень активності.

2. Поступове виснаження: Після початкової активності може наступити етап поступового виснаження мотивації. Студенти можуть втомитися від інтенсивної навчальної діяльності, особливо якщо вона вимагає багато часу і зусиль. Ця втома може призвести до зменшення мотивації та пасивності.

3. Зовнішні фактори та зміна умов: Зміни в навчальних умовах, наприклад, відсутність стимулів, зміна викладача, невдачі чи складність завдань, можуть вплинути на мотивацію студента. Зовнішні фактори можуть викликати пасивність, особливо якщо студент не бачить можливості досягти бажаних результатів.

4. Пасивність та втрата інтересу: На цьому етапі студент може втратити інтерес до навчання і відчувати пасивність. Він може виконувати завдання зі «змушування», а не з бажання. Пасивність може виникнути через невпевненість в своїх здібностях, невеликого інтересу до предмета або занепаду ентузіазму.

5. Відновлення мотивації (позитивний поворот): Мотивація студента може відновитися після пасивного етапу, особливо якщо він знаходить новий стимул або знаходить інтерес до навчання. Це може стати результатом позитивного досвіду, нових можливостей чи зовнішньої підтримки.

6. Динаміка чергування активності та пасивності: Важливо розуміти, що мотивація студента може бути циклічною, з періодами активності та пасивності. Вона може змінюватися залежно від різних чинників і обставин.

Мотивація відіграє ключову роль в навчальних успіхах студентів, виступаючи рушійною силою їхніх зусиль і досягнень. Коли студенти вмотивовані, вони, як правило, демонструють позитивне ставлення до навчання, що призводить до кращої зосередженості, активнішої участі та наполегливості перед завданнями.

Студенти в процесі навчання та підготовки до майбутньої професії стикаються з великою кількістю матеріалів та знань, які дуже важко повністю осягнути та вивчити. «Мотивація – є стійким явищем, яке допомагає подолати складнощі та забезпечити тягу до знань» (Колчигіна, 2018). Невмотивований студент є взагалі не зацікавленим в навчанні, навіть якщо спеціальність є цікавою, а в самій особистості є задатки та схильність до цієї сфери. За 4 або 6

років навчання в ЗВО знання студента тільки збільшуються та поповнюються, тому мотивація до отримання знань має бути стабільною та стійко.

Стійка мотивація заохочує студентів ставити складні цілі, сприяючи розвитку мислення, яке сприяє їхньому академічному та особистому розвитку. Крім того, мотивовані студенти демонструють вищий рівень самодисципліни та більшу готовність вкладати необхідний час і зусилля для вивчення важчих тем і опанування складних навичок. Загалом, мотивація є вирішальним каталізатором для зародження пристрасті до навчання, підвищення академічної успішності студентів і закладення основи для їхнього майбутнього успіху.

1.2. Класифікація мотивів учіння студентів

Професійно-орієнтовані та особистісно-орієнтовані мотиви студентів представляють собою дві ключові категорії мотиваційних чинників, які впливають на їхню навчальну активність і вибір кар'єрного шляху. Ці дві категорії мотивів визначаються різними цілями та пріоритетами, і їх розуміння допомагає більш ефективно сприяти особистісному і професійному розвитку студентів.

Професійно-орієнтовані мотиви студентів:

1. Кар'єрні амбіції: Деякі студенти виявляють великий інтерес до досягнення високого статусу та успішної кар'єри у своєму обраному професійному напрямку. Ці мотиви можуть бути пов'язані з бажанням заробляти більше грошей, отримувати визнання в обраній галузі, а також з бажанням впливати на суспільство (Садова, 2021).

2. Професійний розвиток: Деякі студенти можуть бути мотивовані не тільки заробітками, але й можливістю навчання та розвитку у своїй обраній професії. Вони прагнуть до поглибленого знання та навичок, які допоможуть їм стати експертами в даній галузі.

3. Соціальна важливість: Деякі студенти відчують бажання зробити внесок у суспільство через свою професійну діяльність. Вони можуть

мотивуватися бажанням допомогти іншим, розв'язувати важливі глобальні проблеми або працювати в галузях, які служать загальному благу.

Особистісно-орієнтовані мотиви студентів:

1. Самовизначення: Деякі студенти можуть бути мотивовані бажанням самостійно визначити свою життєву мету та цілі. Вони прагнуть до особистого зростання, саморозвитку та визначення власного життєвого шляху.

2. Задоволення від навчання: Деякі студенти відчують задоволення від самого процесу навчання. Вони можуть мати інтелектуальний спрагу та бажання розширювати свої знання та розуміння.

3. Самореалізація: Деякі студенти прагнуть до самореалізації та виявлення свого потенціалу в різних аспектах життя. Їхня мотивація може бути пов'язана з бажанням бути автентичними та реалізовувати свої таланти та інтереси.

Для багатьох студентів успішна педагогічна взаємодія враховує баланс між цими двома типами мотивів, дозволяючи їм розвивати не лише професійну компетентність, але й особистісну глибину та задоволення від навчання.

Мотивація студентів може бути розділена на кілька основних категорій, включаючи когнітивні, соціальні та емоційні мотиви. Кожна з цих категорій відображає різні аспекти студентської мотивації та впливає на їхню навчальну активність і успіх(Черняк, 2019).

1. Когнітивні мотиви:

- Цікавість та інтелектуальна спрага: Деякі студенти мають сильну цікавість до предметів і знань, що спонукає їх навчатися для саморозвитку та задоволення від вивчення нового матеріалу.

- Бажання досягти академічного успіху: Для інших студентів мотивацією може бути досягнення високих академічних результатів, отримання високого рейтингу або отримання стипендії.

- Задоволення від досягнень: Когнітивні мотиви також можуть включати бажання досягти власних особистих академічних цілей і відчуття успіху в цьому процесі.

2. Соціальні мотиви:

- Співпраця та соціальне прийняття: Деякі студенти можуть бути мотивовані бажанням співпрацювати з одногрупниками, прагненням до соціального визнання та прийняття в групі.

- Бажання задовольнити очікування батьків, викладачів або інших авторитетів: Соціальний тиск та очікування можуть бути сильними стимулами для студентів, що прагнуть відповідати очікуванням своїх оточуючих.

- Задоволення соціальними потребами: Деякі студенти можуть бути мотивовані бажанням встановлювати нові соціальні зв'язки або зміцнювати існуючі, що може бути важливим в університетському середовищі.

3. Емоційні мотиви:

- Бажання досягти особистого задоволення: Емоційна мотивація може бути пов'язана з бажанням відчувати радість і задоволення від навчання та досягнень (Шапар, 2015).

- Страх неуспіху: Деякі студенти можуть боятися неуспіху та прагнути досягти успіху, щоб уникнути негативних емоцій і втрати впевненості в собі.

- Емоційне задоволення від виконання завдань: Емоційна мотивація також може бути пов'язана з бажанням відчувати задоволення від самого процесу навчання та виконання завдань.

Позитивні та негативні мотиви студента є двома протилежними, але важливими компонентами мотивації, які впливають на їхню навчальну активність, ставлення до навчання та досягнення успіху. Розуміння цих мотивів є важливим для педагогів та освітніх інституцій, оскільки воно дозволяє створити сприятливі умови для стимулювання позитивних мотивів та зменшення негативних.

Позитивні мотиви студента включають у себе бажання засвоювати знання, розвиватися та досягати успіху у навчанні. Ось кілька ключових позитивних мотивів:

1. Бажання засвоювати знання: Багато студентів мають природну цікавість до свого предмету і відчують радість від вивчення нових інформаційних матеріалів.
2. Досягнення особистих цілей: Студенти, які встановили собі конкретні навчальні та професійні цілі, мотивовані досягти їх і отримати особисте задоволення від цього досягнення.
3. Сприйняття власного успіху: Успішне навчання може підвищити самооцінку студента та викликати відчуття гордості і впевненості у власних здібностях.

Негативні мотиви, навпаки, базуються на страхах і боязні невдачі. Негативні мотиви включають:

1. Страх невдачі: Деякі студенти можуть боятися не впоратися з навчальними завданнями. Цей страх і тривожність можуть дуже вплинути на успішність студента.
2. Страх втрати статусу: Студенти можуть переживати страх втрати статусу, особливо у випадках, коли навчання є важливим для їхньої самооцінки або соціального визнання.
3. Негативне ставлення до навчання: Деякі студенти можуть мати негативне ставлення до навчання, вважаючи його важким або нудним, і це може призвести до невідвортної втрати мотивації.

Для більш успішного стимулювання студентів до навчання та досягнення успіху важливо враховувати ці мотиви. Педагоги мають намагатися підтримувати та посилювати позитивні мотиви, створюючи стимулююче навчальне середовище, яке відповідає цілям та інтересам студентів. Водночас важливо допомагати студентам «подолати негативні мотиви шляхом підтримки

їхньої самооцінки, надання підтримки у вирішенні проблем та розвитку стратегій збалансованої мотивації» (Дуб, 2019).

Стабільні та ситуативні мотиви учіння представляють собою два різних підходи до мотивації студентів, і розуміння цих концепцій може допомогти педагогам і освітнім інституціям створити більш ефективні стратегії навчання та сприяти навчальному процесу.

Стабільні мотиви учіння — це мотиви, які залишаються сталими і підтримують навчання незалежно від зміни ситуації чи обставин. Вони відображають глибокі інтереси та цінності студента та можуть бути пов'язані з особистісним розвитком, бажанням отримати глибоке розуміння предмета або реалізувати особисті професійні цілі в майбутньому.

Наприклад, студент, який має стабільний мотив учіння, може бути зацікавлений в біології через внутрішню любов до природи та бажання краще зрозуміти природні явища. Цей мотив буде присутнім незалежно від того, чи є тема уроку цікавою, чи навіть у випадку зовнішніх викликів або стресу.

Навпаки, ситуативні мотиви учіння можуть змінюватися залежно від обставин, тиску або зовнішніх стимулів. Ці мотиви базуються на тимчасових чинниках, таких як бажання отримати високий бал на іспиті, уникнути покарання від вчителя чи задовольнити очікування батьків.

Наприклад, студент може вирішити більше працювати над навчанням саме перед іспитом, оскільки він боїться отримати поганий результат. У такому випадку ситуативний мотив (боязнь невдачі) домінує над стабільними мотивами (особиста цікавість до предмету) (Захарко, 2008).

Науковці (за Розенфельдом) виділяються різні категорії мотивації студентів (Татарінов, 2004):

1. Навчання, без задоволення, просто щоб навчатись;
2. Навчання з відсутньою вигодою і потребою;
3. Навчання, щоб здобути успіх, або зі страхом невдач;
4. Навчання через зовнішній тиск;

5. Навчання через загальноприйняті суспільні норми;
6. Навчання для досягнення коротких цілей чи певної мети;
7. Навчання через соціальні цілі та вимоги.

Проте визначають, що це тільки загальна класифікація, й для її застосування потрібно поєднання з віком, статусом та особистими характеристиками студента.

Щоб могли ефективно мотивувати студентів під час організації занять викладач має пам'ятати, що мотиви є різними на неоднорідними. Існує наступна класифікація, що групує мотиви (Сафарян, 2014):

1. Пізнавальні – пробудження навчальних інтересів та отримання задоволення від процесу навчання;

2. Соціальні – бажання утвердитись в суспільстві або в колективі завдяки отриманим знанням.

3. Спонукальні – вплив на навчальну діяльність та їхню мотивацію батьків, рідних, друзів та спонукання до навчання. Вони можуть бути адекватними та неадекватними.

4. Професійно-ціннісні – бажання студента отримати професію, знання і навички з відповідної сфери, де планує працювати у майбутньому.

5. Меркантильні – на пряму залежать від можливості отримати матеріальні блага та матеріальну винагороду. Часто вони пов'язані із професійно-ціннісними, але тут увага студента зосереджується не на отриманих знаннях, а можливостях кар'єрного розвитку та зарплати.

Важливо враховувати, що обидва ці типи мотивів можуть існувати в одній особі. Студент може мати стабільну мотивацію до навчання через особистий інтерес до предмета, але водночас додатково активувати ситуативні мотиви, коли стикається зі складнощами або тиском.

1.3. Вплив вікових особливостей студентів на зміст і рівень їх мотивації

Особливості мотиваційної структури студентів можуть значно відрізнятися залежно від їхнього курсу навчання та ступеня підготовки. Наголошуємо, що студентами є люди будь-якого віку, особливо говорячи про рівень магістратури. Студенти дорослого віку привносять у навчання багатий життєвий досвід і практичні знання, що може суттєво вплинути на їх мотивацію та підходи до навчання.

Особисті обставини, сімейні зобов'язання, фінансова відповідальність і кар'єрні прагнення також можуть сильно відрізнятися серед студентів різного віку. Такі студенти вмотивовані до навчання, тому що обрали його свідомо, через потребу підвищення на роботі, внутрішні бажання чи саморозвиток.

Розуміння цих різноманітних мотивацій має важливе значення для педагогів, щоб адаптувати свої методи навчання та надавати підтримку, яка визнає унікальні потреби та цілі учнів різних вікових груп.

Розглянемо детальніше відмінності у мотиваційних аспектах студентів різних курсів.

На початковому етапі навчання, на перших курсах, студенти часто характеризуються такими особливостями мотиваційної структури:

1. Адаптація до нового середовища: Студенти першого курсу можуть відчувати потребу адаптуватися до нового академічного середовища, що може впливати на їхню мотивацію. Вони шукають способи розв'язання нових викликів і можуть бути мотивовані бажанням успішно впоратися з першими навчальними завданнями. Студенти довго готувались до навчання у вищому закладі та на початковому етапі вкладають у своє навчання весь ресурс. Такий активний старт і може в подальшому слугувати зниженням мотивації до навчання.

2. Розвиток особистісних цілей: Студенти на початкових курсах можуть бути спрямовані на визначення своїх особистих і професійних цілей. Вони

можуть бути мотивовані бажанням знайти своє покликання та обрати спеціальність, яка відповідає їхнім інтересам.

3. Бажання засвоювати базові знання: Першокурсники часто акцентують увагу на засвоєнні базових знань та навичок, які є фундаментальними для подальшої спеціалізації. Ця мотивація допомагає їм збудувати стійку академічну основу (Климчук, 2014).

Під час подальших курсів, студенти можуть розвивати інші мотиваційні особливості:

1. Спеціалізація і професійна мотивація: Зазвичай на середніх і старших курсах студенти вже визначилися зі своєю спеціалізацією і розпочинають більш глибоке вивчення конкретних предметів у своїй обраній галузі. Це може призвести до більшої професійної мотивації, оскільки студенти більше усвідомлюють важливість цієї спеціальності для своєї майбутньої кар'єри.

2. Дослідницька активність: На старших курсах студенти можуть виявляти більший інтерес до наукової роботи, досліджень та участі в проєктах. Це свідчить про їхню готовність до більш глибокого вивчення своєї обраної галузі.

3. Мотивація до досягнень: За роки навчання студенти можуть розвивати мотивацію до досягнень у своїй галузі, бажання вистояти на високому рівні та впливати на розвиток свого сегменту ринку праці.

Звісно, це загальні тенденції, і кожен студент унікальний. Однак розуміння особливостей мотиваційної структури студентів на різних курсах дозволяє освітнім інституціям і педагогам налагоджувати більш індивідуалізовану підтримку та стимулювати мотивацію відповідно до конкретних потреб і цілей студентів. Такий підхід може допомогти студентам досягати більшого успіху в навчанні та реалізовувати свій потенціал в обраній галузі.

Соціально-психологічні характеристики студентського віку мають значний вплив на мотивацію студентів. Цей період життя визначається

індивідуальними, соціальними та психологічними змінами, які впливають на студентську мотивацію в багатьох аспектах. Одним із аспектів є самостійність та автономія. Студентський вік відзначається переходом від дитинства до дорослого життя. Студенти отримують більше автономії та відповідальності за свої рішення та дії. Ця самостійність може впливати на їхню мотивацію, оскільки вони мають можливість самостійно вибирати курси, навчальні напрями та шляхи розвитку (Кочарян, 2011). Також студентам потрібна самодисципліна та самоконтроль, тому що вони самостійно слідкують за успіхами у навчальній діяльності, мотивують себе до саморозвитку та виконання поставлених завдань.

Важливим аспектом для студентів є також самоідентифікація та самопізнання. У цьому віці вони активно вивчають себе та визначають свої цінності, інтереси і цілі. Вони розуміють свої можливості та задатки, аналізують можливі досягнення та планують майбутнє. Цей процес самопізнання може впливати на їхню мотивацію, оскільки студенти більше налаштовані на досягнення своїх особистих і професійних цілей, а також розуміють їхню важливість.

Університети та заклади вищої освіти зазвичай мають різноманітні соціальні групи студентів, і вплив однолітків на мотивацію студента є значущим аспектом. Окрім самого процесу навчання студентам важлива приємна атмосфера, дружні відносини та активне соціальне життя. Сам колектив в який попадає особистість теж відіграє участь в розвитку його мотивації до навчальної діяльності та роботи у цьому колективі. Студенти можуть бути вмотивовані брати участь у соціальних активностях в університеті, досягати соціального визнання, демонструвати свою активність та бажання бути в колективі.

Студентський вік може супроводжуватися психологічною напругою і стресами, пов'язаними з академічними викликами, вибором професії, соціальними відносинами тощо. Ця напруга може впливати на мотивацію,

викликаючи як позитивні мотиви до досягнень, так і негативні мотиви страху невдачі. Ця напруга часто може з'являтися через соціальний тиск чи страху не виправдати очікувань від родини, друзів та суспільства, що теж має вплив на їхню мотивацію досягти успіху в академічній та професійній сферах.

Багато студентів на цьому етапі розробляють амбіції щодо майбутньої кар'єри і мають плани досягти певного статусу та успіху у своїй професійній діяльності. Частина з них починають працювати, розуміють необхідність знань задля постійного кар'єрного зростання, щовпливає на підвищення мотивації студентів. Особливо часто це відбувається, якщо студент обрав бажану спеціальність і хоче досягти у ній успіху.

Розуміння цих соціально-психологічних характеристик студентського віку допомагає педагогам та освітнім інституціям налагоджувати більш ефективну підтримку та стимулювати мотивацію студентів. Це також дозволяє розробляти індивідуальні підходи до навчання та розвитку, враховуючи особливості кожного студента. Успішна робота з мотивацією студентів у цьому віці може сприяти їхньому академічному і професійному успіху та розвитку як особистості.

Зміни в мотивації студентів під час адаптації до умов вищої освіти є складним і динамічним процесом, який впливає на їхнє ставлення до навчання та академічні досягнення. Перехід з середньої школи до закладу вищої освіти приносить багато нових викликів і можливостей, «і мотивація студентів є ключовим чинником у пристосуванні до цих змін» (Лаврова, 2010)

Спочатку, при вступі до закладу вищої освіти, багато студентів мають сильну мотивацію досягти успіху, оскільки це їхня довгоочікувана можливість здобути вищу освіту та розвинути свої здібності. Проте зміни в мотивації можуть виникнути на різних етапах адаптації до умов вищої освіти:

Етап 1: Початковий ентузіазм

На початковому етапі студенти зазвичай відчувають ентузіазм і бажання засвоювати нові знання. Вони можуть мати мету здобуття вищої освіти для

покращення свого професійного майбутнього та особистого розвитку. Ентузіазм допомагає їм активно взятися за навчання та подолати перші труднощі.

Етап 2: Стрес та виклики

За кілька перших місяців студенти можуть зіткнутися з викликами, такими як високий рівень вимог, навчальний обсяг, соціальна адаптація та самостійність у вирішенні проблем. Ці стресові чинники можуть призвести до зниження мотивації, оскільки студенти відчувають перевантаження та невпевненість у своїх здібностях. Враховуючи, що на початковому етапі студенти використали всі сили та запал, вони починають відчувати втому та засмученість.

Етап 3: Переосмислення мети

По мірі того, як студенти набувають досвіду та отримують більше інформації про свої інтереси та можливості, вони можуть почати переосмислювати свої цілі та мети. На цьому етапі студенти зазвичай починають розуміти чи підходить їм навчальна діяльність та спеціальність, яку вони обрали. Деякі можуть змінити свій напрям навчання, відкрити для себе нові інтереси або визначити інші пріоритети у вищій освіті.

Етап 4: Повернення мотивації

Попри виклики та переосмислення, багато студентів повертають свою мотивацію, особливо якщо вони знаходять баланс між навчанням, особистим розвитком і соціальними зв'язками. Мотивація може бути стимульована підтримкою від викладачів, одногрупників та сім'ї. Також мотивація може повернутись через підбір навчальних предметів, залучення студентів до соціального життя закладу вищої освіти, цікаві теми занять та вузькі предмети. На початку навчання в університетах викладають широкі предмети, в яких студенти часто не бачать сенсу та потреби, а лише згодом переходячи до профільних, вони не лише підвищують мотивацію до навчання, а й розуміють важливість широко профільних предметів.

Важливо враховувати, що зміни в мотивації є нормальною частиною процесу адаптації до вищої освіти. Ці зміни можуть вказувати на розвиток та еволюцію особистості студента. Педагоги та радники можуть грати важливу роль у підтримці студентів на різних етапах їхньої адаптації, надаючи підтримку та ресурси для вирішення проблем та підтримки їхньої мотивації. «Сприяючи позитивним змінам у мотивації та допомагаючи студентам подолати виклики, заклади освіти можуть сприяти більш успішній та задовільній адаптації до вищої освіти» (Ткачук, 2020).

Одним з важливих чинників підвищення мотивації студентів є особистість викладача. Викладач є не тільки науковим співробітником, що дає нові знання студентам, він може стати другом, радником, підтримкою під час здобування вищої освіти. Також особистість викладача, його підхід до роботи зі студентами та людські якості можуть підвищувати інтерес студентів до викладача і його предмету. Окрім того, важливими також є його педагогічні здібності. Серед них є «загальна і педагогічна ерудиція, самодисципліна, спотережливість, ерудованість та гнучність мислення» (Білан, 2015).

На мотивацію студентів впливають також матеріали, підручники та теми, що опрацьовуються на заняттях. Заклади вищої освіти мають постійно підбирати нові теми та матеріали для роботи зі студентами, щоб забезпечити мотиваційну складову та особистісний підхід. Наприклад, студентам набагато цікавіше вивчати вплив соціальних мереж, ніж успіхи радянських спортсменів. Це особливо помітно під час війни, тому такі теми мають бути усунені з навчальної програми студентів. Також студенти мають мати вибір: вибіркові дисципліни. Здобувачі мають мати можливість обрати який додатковий курс вони б хотіли взяти, що буде для них цікавіше та потрібніше. Під час вибору викладачі не мають впливати на вибір студента та не намагатись переманити його обрати певний курс, рішення студента має бути самостійним і виваженим.

Дослідники стверджують, що є зв'язок між цікавим онлайн навчанням та технологіями та мотивацією до навчання студентів (Harandi, 2015).

Серед шляхів формування мотивації виділяємо також наукову роботу студента та можливість проходити виробничу практику. Це має вплив не тільки на підвищення професійної обізнаності та здобуття знань, а й на підвищення рівня мотивації.

Під час написання наукової роботи в студента може підвищитись зацікавлення в дослідженій темі, що впливатиме на подальшу наукову чи професійну діяльність. Під час досліджень здійснених під час написання наукових робіт студенти відчують спектр емоцій, а позитивні результати експериментів дають відчуття «еврики». Такі досягнення мотивують студентів продовжувати навчання та наукову діяльність, а також дослідження відповідної сфери знань.

Виробнича практика є джерелом натхнення та мотивації майбутніх спеціалістів. Завдяки реальному досвіду та взаємодії з професіоналами студенти отримують можливість застосувати свої теоретичні знання на практиці. Це сприяє їх інтересу до навчання та оцінці важливості отриманих знань. Крім того, практика дозволяє студентам побачити відчутні результати своєї роботи, що може підвищити їхню самооцінку та впевненість у своїх силах. Також це підвищує мотивацію студентів, які планують працювати за спеціальністю, бо таким чином вони мають змогу бути ближчими до майбутньої професії.

Під час навчання на мотивацію студента впливають також методи та прийоми використані на заняттях, технічні засоби та оснащення, використання різних платформ та допоміжних сайтів, а також атмосфера. Також мотивацію студентів можуть підвищувати різні заходи: виховні та позааудиторні.

Життєвий досвід є основою, на якій формується мотивація студентів. Це включає в себе вплив родинних і соціальних зв'язків, культурного оточення, особистих викликів та важливих подій у житті. Наприклад, студенти з досвідом бідності можуть мати міцний мотив здобути освіту для поліпшення свого

становища. Для студентів, які пережили важкі життєві ситуації або особисті труднощі, навчання може стати засобом виходу з цих складних обставин і засобом самореалізації.

Особистісні досягнення є важливими стимулами для подальшого розвитку та росту мотивації. Студенти, які вже досягли успіху в певних сферах життя, можуть переносити ці навички та досягнення на навчання. Наприклад, студент, який був відзначений за свої здібності в музиці, може бути мотивований досягти високих результатів у навчанні через свій досвід успіху у музичній галузі.

Особистісні досягнення можуть включати в себе різні форми внутрішньої мотивації. Індивідуали, які вже долають труднощі та досягають малих або великих цілей у своєму житті, можуть відчувати певну готовність до подолання викликів навчання. Це може включати в себе розвиток навичок самоконтролю, самодисципліни та впевненості в собі.

Крім того, життєвий досвід і особисті досягнення можуть допомогти студентам визначити свої цілі та цінності. Освіта може бути сприймана як засіб досягнення конкретних цілей в житті, таких як кар'єра, сімейне щастя або громадський внесок. Відчуття, що навчання відповідає їхнім особистим амбіціям та цілям, може значно підсилити мотивацію студентів.

Зв'язок між життєвим досвідом, особистісними досягненнями та мотивацією є також взаємозалежним. Наприклад, успіх у навчанні може підсилити особисті досягнення, а отримані навички та досвід можуть сприяти подальшій мотивації до навчання та досягнення нових цілей (Федоренко, 2020).

Отже, життєвий досвід та особистісні досягнення є невід'ємною частиною формування мотивації студентів. Розуміння цих чинників може допомогти педагогам створити навчальне середовище, яке враховує індивідуальний багаж кожного студента, сприяючи його розвитку, підтримці та досягненню успіху. Інтеграція життєвого досвіду та особистісних досягнень в навчальний процес

може зробити навчання більш значущим і мотивуючим для студентів, сприяючи їхньому особистому та професійному зростанню.

Взаємодія мотивації з іншими психологічними процесами є складною і динамічною проблемою, яка змінюється в різні періоди студентського віку. Студентська мотивація відіграє ключову роль у формуванні навчальної активності та досягнень. Розглянемо, як вона взаємодіє з іншими психологічними процесами у різні періоди студентського життя.

На початковій стадії студентського життя студенти можуть переживати адаптаційний стрес і відчувати труднощі в адаптації до нового навчального середовища. Мотивація в цьому віці може бути сильною, особливо у студентів, які мають чіткі навчальні цілі та бажання досягти успіху. У цьому контексті мотивація може взаємодіяти зі стресом та емоційними процесами. Наприклад, стрес може впливати на рівень мотивації, і студенти можуть відчувати бажання подолати цей стрес через досягнення навчальних цілей (Черниш, 2020).

На середньому ступені навчання багато студентів вже відчули на собі вплив академічних вимог і реалізують свої навчальні мотиви. Однак мотивація може змінюватися залежно від інших чинників, таких як знання про можливі кар'єрні можливості. Взаємодія мотивації з когнітивними процесами, такими як планування та вибір курсів, може бути ключовою на цьому етапі.

На останньому етапі (випускний курс) студенти набувають більшу автономію та самостійність у виборі курсів та кар'єрного шляху. Мотивація може бути пов'язана з бажанням завершити навчання та підготуватися до вибраної професії. Важливою взаємодією є взаємодія мотивації з критичним мисленням та здатністю до самооцінки, оскільки студенти мають приймати рішення про своє майбутнє. Студенти четвертого курсу, як правило, більше групують своє навчання і не так виділяють його, як першокурсники. Внутрішні мотиви відіграють більш домінуючу роль у спонуканні до навчальної діяльності та пов'язані з процесом отримання знань. Ті, хто зовсім не хотів навчатись на початках – може стати відмінником на останньому році навчання.

Проте зовнішні професіонали та соціальні мотиви все ще мають важливе значення. Студенти випускного курсу більш схильні до самостійної дослідницької та наукової діяльності. «Вони більше люблять працювати самостійно ніж в команді, чіткіше розуміють свою мотивацію вирішення когнітивних завдань і краще усвідомлюють необхідність навчання для свого професійного розвитку, престижу та створення майбутньої успішної кар'єри» (Chernyak, 2013).

Після закінчення навчання мотивація може бути спрямована на знаходження роботи, розвиток професійної кар'єри та особисту самореалізацію. Взаємодія мотивації з професійними та особистими цілями стає важливою на цьому етапі. Окрім того, студенти можуть зрозуміти, чи хочуть вони негайно займатись професійною діяльністю чи відчувають потребу продовжити навчання для досягнення вищих ступенів.

Усі ці етапи студентського життя демонструють, що мотивація студентів взаємодіє з різними психологічними процесами у вищій освіті. Ця взаємодія може впливати на успіх навчання, особистий розвиток і досягнення кар'єрних цілей студентів. Педагоги та психологи мають розуміти ці процеси та намагатися підтримувати та сприяти мотивації студентів на кожному етапі їхнього навчання.

Навчання на магістратурі, аспірантурі та вищих ступенях повністю відрізняється. В першу чергу у студентів є стійка внутрішня мотивація, яка дуже рідко залежить від зовнішнього чи соціального впливу. Такі студенти вже отримали диплом та можуть працювати по спеціальності. Це може бути пов'язано з їхніми особистими інтересами або прагненням досягнення вищих професійних цілей, таких як отримання більш високооплачуваної роботи чи визнання в обраній сфері.

1.4. Проблеми вивчення мотивації учіння студентів у західноєвропейських країнах

Огляд історичних підходів до вивчення мотивації студентів у західноєвропейській педагогіці дозволяє нам зрозуміти, як ця галузь досліджень розвивалася та впливала на сучасні підходи до навчання. «Західноєвропейська педагогіка історично багата на важливі внески в розуміння мотивації студентів» (Яремчук, 2019).

Початки вивчення мотивації у західноєвропейській педагогіці можна прослідкувати від античної Греції, де філософи, такі як Платон і Аристотель, висловлювали свої думки щодо навчання та мотивації. Платон підкреслював важливість створення стимулюючого навчального середовища, де студенти могли б відкривати свої потенційні можливості. Аристотель розглядав мотивацію як внутрішній пусковий механізм для досягнення вищих цілей, відзначаючи, що особиста цінність навчання може бути ключовою для мотивації.

Середньовічна європейська освіта розглядала мотивацію крізь призму духовності та релігії. Церковні школи надавали особливого значення духовному вихованню, розвитку моральних цінностей і богослов'я. Мотивація студентів у цей період часто була пов'язана з вірою та обов'язком перед Богом. Але догматизм у навчанні змушував стимулювати учіння різкою, яка супроводжувала процес здобуття знань.

Ренесанс в Європі призвів до підвищення інтересу до гуманістичних цінностей та індивідуальної свободи. Італійські гуманісти, такі як Еразм Роттердамський, підкреслювали важливість мотивації для самостійного навчання та розвитку особистості. Вони наголошували на важливості інтелектуального стимулювання та самовираження.

Процес Реформації та релігійні конфлікти в Європі також вплинули на розвиток педагогічної думки щодо мотивації. Реформатори, такі як Мартін

Лютер, відзначали, що особиста віра та спасіння душі мають бути внутрішньою мотивацією для навчання та віровчення.

У 17—18 століттях під впливом Просвітництва в Європі зросла роль раціонального мислення та освіти. Філософи та педагоги, такі як Жан-Жак Руссо та Йоганн Песталоцці, розвивали ідеї про природну мотивацію дітей до навчання і виховання крізь самостійну активність і цікавість.

У 19 столітті в Угорщині Ференц Дейак розробив теорію «білого дерева», яка була однією з перших спроб систематизувати мотивацію студентів. Він підкреслював важливість створення навчального середовища, де студенти мали б відчувати радість від навчання та бажання розвивати свої знання.

У 20 столітті сучасні психологічні теорії мотивації, такі як теорія самоактуалізації Абрахама Маслоу і теорія розвитку Карла Роджерса, сприяли розумінню внутрішніх мотивів особистості та їх впливу на навчання та розвиток.

Сучасна західноєвропейська педагогіка і психологія досліджують різні аспекти мотивації студентів, включаючи роль внутрішньої мотивації, стимулюючого середовища та психологічних чинників, які впливають на навчання (Яремчук, 2019).

Усі ці історичні підходи вивчення мотивації студентів у західноєвропейській педагогіці допомагають розкрити багатогранність і складність цього психологічного аспекту навчання та виховання. Вони служать основою для сучасних підходів і методик, які сприяють підвищенню мотивації студентів та їх успішному навчанню і розвитку.

У західноєвропейській науковій традиції існують різні теорії та концепції мотивації, які спрямовані на розуміння того, що підштовхує та направляє поведінку людей у контексті навчання, праці, та інших сфер життя. Ось деякі з них:

1. Теорія самоактуалізації Абрахама Маслоу: Ця теорія висуває ідею, що люди мають ієрархію потреб, починаючи з фізіологічних потреб (їжа, вода)

та закінчуючи потребою в самоактуалізації, тобто реалізації власного потенціалу. У контексті освіти мотивація студентів може бути пов'язана з бажанням задовольнити ці різні рівні потреб.

2. Теорія суспільних потреб і дієвої мотивації Річарда Декі та Едварда Райана: ця теорія розглядає мотивацію як результат внутрішнього бажання задовольнити потреби в компетентності, автономії та співпричетності. Вона вказує на важливість створення навчальних середовищ, які підтримують ці потреби.

3. Теорія оцінки цінності Джона Аткинсона: Ця теорія висуває ідею, що мотивація залежить від співвідношення очікуваних результатів і цінності результату. Якщо студент вірить у свою здатність до досягнення успіху (очікувані результати), і це важливо для нього (цінність результату), то його мотивація буде високою.

4. Теорія самовизначення Річарда Декі та Едварда Райана: Ця теорія визнає важливість трьох основних потреб: потреби у компетентності, потреби у відчуття автономії та потреби у співпричетності. Вона наголошує, що стимулююче навчання має сприяти задоволенню цих потреб.

5. Теорія соціокультурного розвитку Лева Виготського: Виготський вважав, що мотивація тісно пов'язана з соціальним контекстом і взаємодією з іншими людьми. Він підкреслював важливість соціального спілкування та підтримки для розвитку мотивації та навчання.

6. Теорія конструктивістського навчання Жана П'єра Жаффе: Ця теорія визнає роль активного засвоєння знань і будівництва власного розуміння у навчанні. Вона підкреслює, що мотивація залежить від активності та зацікавленості студента у процесі навчання (Бондаренко В. Г., 2020).

Ці теорії та концепції вивчення мотивації в західноєвропейській науковій традиції допомагають розуміти, як різні чинники та потреби впливають на навчання та поведінку студентів. Сучасна педагогіка та психологія намагаються

поєднувати ці різноманітні теорії для розробки більш комплексних підходів до стимулювання мотивації студентів у навчальних і виховних процесах.

Сучасні тенденції та проблеми в дослідженні мотивації учіння студентів у Західній Європі відображають складні виклики, які виникають у зв'язку зі зміною соціокультурного контексту, технологічними інноваціями та новими підходами до освіти. Дослідження мотивації в цьому регіоні є важливим для розуміння, як покращити ефективність навчання та забезпечити успішний освітній процес.

Однією з сучасних тенденцій у дослідженні мотивації студентів у Західній Європі є акцент на індивідуалізацію і персоналізацію навчання. Велика увага приділяється розумінню унікальних мотиваційних факторів кожного студента. Дослідники зосереджуються на розвитку індивідуальних навчальних планів та програм, які враховують особисті інтереси, цілі та потреби студентів. Ця тенденція обумовлена бажанням підвищити зацікавленість та мотивацію студентів, роблячи навчання більш релевантним і особистим.

Другою важливою тенденцією є зростаюча роль технологій у дослідженні мотивації студентів. Західна Європа є передовим регіоном у використанні інноваційних технологій у навчальних процесах. Дослідження зараз активно вивчають, як різні віртуальні та інтерактивні платформи можуть впливати на мотивацію студентів. З одного боку, технології можуть надати нові можливості для індивідуалізації та забезпечення навчання на високому рівні мотивації. З іншого боку, інтернет та соціальні мережі можуть відволікати студентів від навчальних завдань і призводити до низької мотивації.

Науковці також приділяють увагу дослідженню мотивації в контексті міжкультурної освіти. Західна Європа є мультикультурним регіоном з великою кількістю іммігрантів і студентів із різних культурних фонів. Дослідження спрямовані на розуміння впливу культурних різниць на мотивацію студентів та розробку методик, які б підтримували мотивацію студентів незалежно від їхнього культурного контексту.

Незважаючи на ці позитивні тенденції, існують і проблеми у дослідженні мотивації студентів в Західній Європі. Однією з них є ризик стереотипів і приналежності до певних соціокультурних груп. Деякі дослідження можуть неправильно узагальнювати результати, не враховуючи індивідуальні різниці та контекстуальні особливості. Це може призвести до недооцінки або переоцінки чинників мотивації у різних групах студентів.

Ще однією проблемою є питання вимірювання мотивації. Дослідники розробляють різні методики та інструменти для вимірювання мотивації, але їхня ефективність та надійність можуть варіювати. Важливо розвивати нові та покращені методики, які б краще відображали сутність мотивації та дозволяли проводити порівняльні дослідження.

Вплив культурних, соціальних та економічних факторів на особливості мотивації студентів у країнах Західної Європи є комплексним і цікавим дослідженням. Кожна країна має свою унікальну культурну та історичну спадщину, яка впливає на цінності, стереотипи та особливості мотивації студентів. «Водночас економічні та соціальні умови також впливають на те, які цілі та мотиви визначають студентів у цьому регіоні» (Головко, 2020).

Культурні чинники грають важливу роль у формуванні мотивації студентів у Західній Європі. Наприклад, у країнах з високим ступенем індивідуалізму, таких як Нідерланди та Німеччина, студенти можуть бути більш самостійними та відчувати більшу відповідальність за власне навчання. У таких країнах важлива роль надається самовизначенню та вибору власного навчального шляху. Натомість, в країнах з більш високим колективізмом, як Франція або Італія, може існувати більша соціальна та сімейна підтримка, і це може впливати на мотивацію студентів, орієнтовану на колективні цілі та очікування суспільства.

Соціальні чинники також важливі для розуміння мотивації студентів у Західній Європі. Великий вплив має доступність вищої освіти та система стипендій. У більшості країн Західної Європи вища освіта безкоштовна або має

доступні стипендіальні програми, що може бути сильним мотиваційним чинником для студентів, що бажають отримати вищу освіту та покращити свої можливості на ринку праці. З іншого боку, високий рівень конкуренції у вищій освіті, зокрема в престижних університетах, може сприяти мотивації студентів до досягнення високих балів.

Економічні чинники також грають значущу роль у формуванні мотивації студентів. У країнах з розвинутою економікою та високим рівнем життя, таких як Норвегія чи Швейцарія, студенти можуть мати менший фінансовий тиск і, отже, більше можливостей для вибору навчальних та кар'єрних шляхів згідно зі своїми інтересами та планами на майбутнє. З іншого боку, у країнах з меншим економічним розвитком, студенти можуть бути більш обмежені в своїх можливостях і змушені зосереджувати свою мотивацію на отриманні вищої освіти як засобу покращення свого статусу.

Порівняльний аналіз мотиваційних моделей учіння в Україні та західноєвропейських країнах дає можливість краще зрозуміти, як чинники мотивації впливають на навчальний процес, як вони відрізняються та як це впливає на результати навчання.

В Україні та в західноєвропейських країнах спостерігається багато спільних мотиваційних чинників учіння:

1. Академічна мотивація: У студентів в Україні та західноєвропейських країнах часто спостерігається бажання отримувати вищу освіту для отримання кращих можливостей на ринку праці та підвищення соціального статусу.

2. Пошук знань: Студенти в обох регіонах можуть бути мотивовані бажанням розширити свій світогляд, набути нові знання та розвивати інтелектуальні навички (Кравченко, 2019).

3. Самореалізація: Бажання саморозвитку та реалізації свого потенціалу є важливим мотивом як для українських, так і для

західноєвропейських студентів. Вони можуть мотивуватися досягненнями в освіті як засобом особистого зростання.

Проте існує і суттєва різниця між мотиваційними моделями учіння в цих регіонах:

1. Система освіти та доступність: В Україні студенти часто стикаються з викликами, пов'язаними з фінансовою недостатністю, обмеженим доступом до якісної освіти та незавершеними реформами в галузі освіти. У західноєвропейських країнах доступ до вищої освіти зазвичай краще організований та фінансово підтримується державою, що може вплинути на рівень мотивації студентів.

2. Соціокультурні відмінності: Культурні та соціальні відмінності між Україною та західноєвропейськими країнами також впливають на мотивацію студентів. Українська культура може підтримувати вищу освіту як спосіб досягнення соціального успіху.

3. Економічна ситуація: Економічні умови впливають на мотивацію студентів. У західноєвропейських країнах вища зарплата та більше можливостей на ринку праці можуть служити мотивом для отримання вищої освіти.

4. Формат навчання: Формат навчання також може відрізнятися. Українські студенти часто мають більшу кількість лекційних занять, тоді як у західноєвропейських країнах акцент може бути зроблено на самостійному навчанні та дослідницькій роботі.

Різниця в навчальних мотивах студентів в Україні та світі відрізняється через їхнє оточення, різницю в культурах і баченнях, вихованні та життєвих установках, а ще у організації самого освітнього процесу в різних країнах. Мотивація є дуже індивідуальною, тому студенти різних культур, різних міст чи навіть різних років навчання можуть мати її різною. Кожна особистість має власні чинники, що впливають на її бажання чи відмову від навчання. Це

питання має досліджуватись регулярно, оскільки зі змінами студентів змінюються і їхні мотиви.

Висновки до 1 розділу

У першому розділі кваліфікаційної роботи було досліджено теоретичний матеріал із обраної теми та підсумовано сутність мотивації, опрацьовано різні класифікації учіння студентів, а також мотиви учіння, досліджено вплив вікових особливостей студентів на зміст і рівень їхньої мотивації, а також порівняно проблеми вивчення мотивації учіння студентів у західноєвропейських країнах.

Ми визначили, що питання мотивації є дуже важливим та актуальним, а також є основним поняттям під час здійснення педагогічної взаємодії. Задля організації ефективного навчання викладачам важливо знати рівень мотивації студентів, розуміти чинники, які на це впливають та реакцію студентів. Освітній процес має бути повністю адаптованим для здобувачів та спрямованим на підвищення їхніх знань та вмій у комфортних умовах.

Було визначено різні види чинників, які впливають на мотивацію студентів: зовнішні та внутрішні. Окрім того, описано основні компоненти мотивації, якими є цілепокладання, очікування та стимуляція. Значну увагу було присвячено поділу мотивів на професійно-орієнтовані та особистісно-орієнтовані, а також поділу на категорії: когнітивних, соціальних та емоційних мотивів.

На мотивацію студентів впливають також вікові особливості, відповідно до цього рівень та зміст мотивації у студентів різних рівнів здобуття вищої освіти відрізняється.

Мотивація студентів у західноєвропейських країнах з давніх часів до сьогодні відрізняється від мотивації українських студентів. Раніше на це впливали підходи та організація навчання, зокрема методи покарання та оцінювання. Сьогодні значний вплив має рівень освіти, запропоновані можливості та умови навчання.

На основі здійсненого аналізу психолого-педагогічного матеріалу було сформовано основу для здійснення практичних досліджень та аналізу мотивації студентів у Київському національному лінгвістичному університеті.

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО УЧІННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Шляхи покращення пізнавальної і професійної мотивації студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Після закінчення школи перед випускниками постає складний вибір майбутньої професії. Легковажне ставлення до цього питання може негативно вплинути на подальшу мотивацію до навчання у обраній сфері. За Бондаренком О. Ф., (2005), на цьому етапі молода людина переходить від підліткового до раннього юнацького віку, тобто може змінювати свої життєві цілі та цінності. Якщо в підлітковому віці з'являлись проблеми комплексів, порівняння з іншими однолітками та підліткова криза, то в ранньому віці передус «Я – концепція». Вирішуються питання самовизначення, вибору професії, стилю життя і вибору життєвих цінностей. На цьому етапі нас цікавить професійне самовизначення.

У такому віці більшість дівчат вже керуються внутрішніми мотивами вибору професії, тоді як хлопці все ще піддаються впливу зовнішніх мотивів. Внутрішні мотиви можуть впливати на кар'єрний ріст, тоді як при переважанні зовнішніх мотивів важливими є умови роботи, а не сам зміст професійної діяльності (Яновська, 2017).

Одним із чинників мотивації вибору студентами професії є її престижність. Саме тому ще декілька років тому, серед найпопулярніших напрямів, обраних абітурієнтами, були юриспруденція, менеджмент та філологія. Сьогодні ж ринок професій змінився, тому до популярних спеціальностей, крім філології, увійшли психологія та комп'ютерні науки.

На вибір абітурієнтів також може впливати рейтинг самого університету. Інколи студенти не так переймаються вибором самої спеціальності, як престижністю закладу вищої освіти і можливостями, які він пропонує.

Для деяких майбутніх здобувачів освіти є важливою можливістю навчання за державним замовленням. Тому в такому випадку, зазвичай надається перевага спеціальності з більшою кількістю місць за державним замовленням.

Важливими чинниками можуть бути також власний інтерес до професії, висока якість навчання, можливість переїхати в інше місто, бажання отримати певні навички та знання, або здійснити свою мрію.

Популярною тенденцією серед випускників шкіл є «а gap year». Тоді вони мають додатковий рік, щоб визначитися з майбутньою професією та власною мотивацією до навчання.

У 2019 році аналітичний центр Cedos здійснив дослідження мотивації студентів першого курсу вибору закладу вищої освіти. У дослідженні взяли участь більше 2000 студентів та воно проводилось у декількох містах України. Тоді 59% опитаних студентів відповіли, що вирішили здобувати вищу освіту, щоб отримати престижну роботу, а 45% – щоб отримати навички, необхідні для майбутньої професії. Окрім того, велика кількість студентів (35%) обрали зовнішню мотивацію – здобуття освіти, щоб отримати диплом. Деякі студенти ділилися, що вступили навчатися через вплив батьків, оскільки існує стереотип про необхідність вищої освіти для забезпечення майбутнього (Cedos, 2019).

Після вступу на перший курс, очевидно, що студенти, які обирали майбутню спеціальність за внутрішніми чинниками вже мають сильну мотивацію до навчання. «Проте, за даними опитувань, більшість студентів при вступі до ЗВО не є готовими до активного навчання, що призводить до слабкої мотивації або відсутності бажання вчитися взагалі» (Черняк, 2013).

Студенти першого рівня вищої освіти часто стикаються зі стресовими ситуаціями під час навчання, що серйозно впливає на їхню успішність. Якщо стрес є в невеликих кількостях, він може мати і позитивний вплив для студентів, мотивувати їх покращувати свої знання та бути на рівні з колективом академічної групи. Зазвичай, студенти стикаються із багатьма чинниками стресу, такими як оцінювання (інколи несправедливе), поєднання багатьох сфер

життя (робота, особисте життя, навчання в університеті), великі обсяги домашнього завдання та дуже вимогливі викладачі.

Зараз одним із основних чинників стресу є війна на території України. Багато студентів під час вторгнення продовжували навчатись в університеті дистанційно, дехто навіть із окупованих територій. Заклади вищої освіти намагались забезпечити здобувачів необхідної підтримкою та допомогою. Багатьом студентам потрібно навчатися в Україні, перебуваючи закордоном, паралельно із тим працюючи та розв'язуючи питання з іноземною країною.

У першу чергу університети мають забезпечувати психологічну підтримку для таких студентів, долучати психолога та організовувати тренінги і зустрічі на цю тему.

Для нашого дослідження пізнавальної і професійної мотивації студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти було використано комплекс різноманітних методів, який включав: спостереження, опитування, анкетування, вивчення наукових праць з питань мотивації студентів у навчально-професійній сфері, і звичайно ж аналіз всіх результатів.

На основі опрацьованих матеріалів було розроблено свій власний опитувальник студентів. До питань, які давали змогу оцінити рівень мотивації студентів до навчання у ЗВО, було додано і ті, які стосувалися мотивів вступу, впливу соціуму на вибір власне самого закладу вищої освіти, а також навчання в період війни.

В усій науково-дослідній роботі величезна увага була присвячена саме вивченню мотивації до навчання в період війни і як стрес може вплинути на бажання студентів вчитися. Окрім прямих наслідків – загибелі військових і цивільних громадян, руйнування житла та об'єктів критичної інфраструктури, війна загострила проблеми також в інших сферах суспільного життя. Однією з таких сфер є навчання в усіх закладах освіти.

Не зважаючи на те, система освіти достатньо гарно адаптувалася до реалій війни, адже в короткі терміни вдалося відновити навчання у низці

університетів в онлайн форматі, а деякі заклади впровадили комбіноване навчання. Попри те, психологічний стан студентів і викладачів все ще є вразливим до стресу. Навіть у спокійні часи багатьом студентам було важко знаходити внутрішню мотивацію до навчання. Зараз, коли ми живемо в постійному страху, ця проблема лише посилилася.

Бажання студентів навчатися і виконувати академічні завдання зникає на фоні постійних обстрілів, руйнації та загроз життю. Окрім того, технічні перебої та високі академічні вимоги дуже втомлюють студентів і розчаровують у результатах власної навчальної діяльності. Багато викладачів не хочуть йти на поступки та розуміти студентів, що ще більше демотивує молодих здобувачів. Важливість освіти знижується порівняно з важливістю життя. Невпевненість у майбутньому та такий психологічний тиск заважає їм зосередитися на навчанні і обумовлює пасивність на заняттях.

Навчання – це двосторонній процес, а викладачам сьогодні так само складно, як і студентам. Постійний стрес, в найгіршому випадку, може підвищити ризик гіпертонії, серцевого нападу або інсульту, а в кращому – призводить до змін у поведінці, концентрації, працездатності, настрої та загальному психічному й фізичному здоров'ї людини. Чим довше триває стрес, тим гіршим є його вплив на наш розум і тіло.

В умовах війни студентам і викладачам потрібно не забувати про етику та розуміти одне одного, оскільки незалежно від посади стрес впливає на усіх однаково. На заняттях має бути піднята тема стресу та обговорення, як його запобігти.

У науковому дослідженні вважаємо за потрібне зосередитися саме на впливі стресу на мотивацію до навчання у студентів першого (бакалаврського) рівня здобуття освіти. Освітня робота проводилася у групі СОф 02-21 факультету освітніх технологій. Протягом педагогічної практики нами було проведено дослідження, метою якого було дослідити, як стрес, пов'язаний з військовими діями в країні, впливає на студентів закладів вищої освіти, їхній

психологічний стан і загальний рівень тривожності. А також визначити як цей стрес впливає на мотивацію студентів до навчання і ставлення до навчання під час війни.

Першим етапом було проведення опитування студентів для оцінки їхнього психологічного стану від початку повномасштабного вторгнення (текст опитувальника див. у Додатку А).

За результатами опитування, усі студенти оцінювали свій рівень стресу як високий. І такий стан впливає абсолютно на всі аспекти їхнього життя, включаючи фізичне здоров'я, особисте життя, навчання та соціальні відносини. Тож на основі цих відповідей було вирішено підготувати виховний захід із застосуванням технічних засобів у формі обговорення на тему «Як впоратися зі стресом під час війни?».

Ми не були ознайомлені з системою виховної роботи цієї академічної групи, оскільки на 3 курсі куратор відсутній, а у студентів є лише наставник. Але ця тема однаково відгукувалася в усіх студентів.

Виховною метою було сформувані у студентів стійкість до стресу в умовах війни, запропонувати студентам дієві способи самозаспокоєння і психологічної підтримки.

На заході було обговорено різницю між стресом, тривогою та депресією і як такий психологічний стрес впливає на всі сфери життя людей. Після заходу було запропоновано пройти анонімне опитування для оцінки впливу стресу на мотивацію до навчання у студентів 3-го курсу. Результати другого анкетування, участь в якому взяли 7 студентів, показали (див. рис. 2.1):

(Кожен пункт – результат щодо окремого питання)

Як ви оцінюєте свій рівень мотивації від початку повномасштабного вторгнення?

7 відповідей

 Копіювати

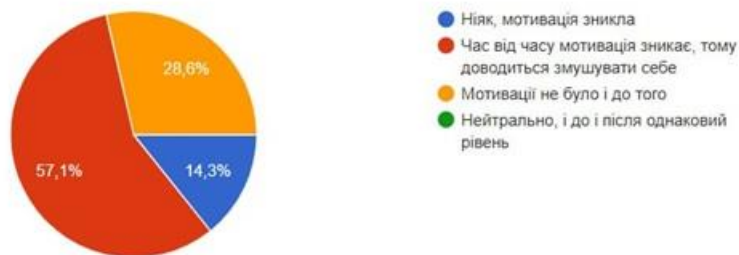

Рис. 2.1

1. 4 з 7 опитуваних студентів час від часу змушують себе навчатися, тобто їм не вистачає мотивації, у 2 з 7 мотивації не було і до початку війни, і 1 з опитуваних підтвердив, що мотивація зникла повністю.
2. 4 з 7 опитуваних студентів втратили бажання продовжувати навчання в університеті.
3. 3 з 7 опитуваних, на жаль, не планують вступати до магістратури.
4. 5 з 7 опитуваних зазначають, що викладачі стали лояльніше ставитися до них з початком повномасштабного вторгнення.
5. Лише 3 з 7 опитуваних зазначили, що вони самі мотивують себе вчитися далі.
6. 3 з 7 опитуваних планують працювати в сфері освіти після отримання диплому, навіть під час війни.

Дослідження відображає різні рівні мотивації у студентів під час війни. Частині студентів доводиться змушувати себе навчатися через втрату мотивації або відсутність її зовсім. Деякі студенти відчувають втрату бажання продовжувати навчання в університеті. Тривожність і складні умови впливають на плани та майбутнє студентів. Деякі не планують продовжувати навчання на магістратурі, що може вплинути на їхні кар'єрні можливості та особистий розвиток. Хоча деякі студенти все ж планують працювати в сфері освіти після отримання диплому навіть під час війни.

Вирішення цієї проблеми, повністю лягає на заклад вищої освіти та викладачів зокрема. Зробивши аналіз інформації, підготовлено такі рекомендації:

1. Залучити психолога. Проводити раз на місяць, або навіть частіше, тренінги чи просто різноманітні заходи, щоб допомогти студентам опанувати свою тривожність.
2. Виховні заходи. Нами було перевірено, наскільки важливими є виховні заходи в закладах вищої освіти. Адже сьогодні студенти комунікують переважно лише в онлайн форматі, а отже лише в межах навчання. А виховний захід, проведений куратором чи наставником, може допомогти знайти нові спільні інтереси в одній групі, поспілкуватись поза межами навчального процесу в неформальній обстановці.
3. Навчальне середовище. Сьогодні важливе створення лояльного та розуміючого навчального середовища. Це може включати в себе розуміння ситуації студентів та надання додаткового часу на виконання завдань.
4. Навчальний план. Це включає в себе створення цікавих та активних уроків, використання інтерактивних методів навчання та надання студентам можливості обирати теми для досліджень і заходів, що їх цікавлять.

Проведене нами дослідження показало, що підвищена тривожність внаслідок війни може суттєво вплинути на студентів у різних аспектах їхнього життя та навчання. Більшість студентів втратили інтерес до навчання через події в країні. Тому нами було запропоновано кілька варіантів вирішення цієї проблеми.

Зокрема студенти зазначають, що емоційно дуже складно концентруватися і навчатися в умовах війни. Супутні проблеми, такі як емоційне вигорання, а

пізніше і вимкнення електроенергії, можуть ще сильніше похитнути мотивацію студентів. Хоча з іншої сторони, частина студентів планують працювати за спеціальність навіть в умовах війни (див. рис. 2.2). Вони бажають зробити свій внесок у виховання нового покоління українців, хоча сьогодні це зовсім не просто.

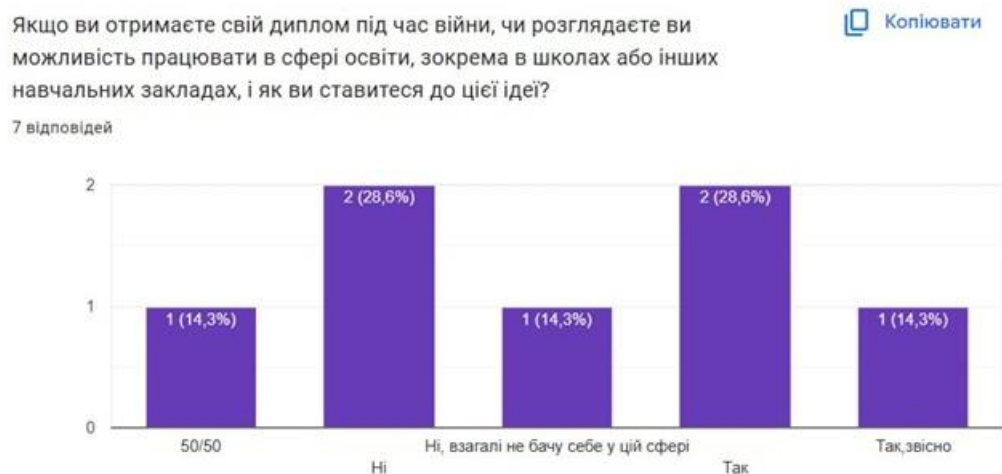

Рис. 2.2

Одним із важливих чинників, що впливає на формування мотивації студента, є особистість викладача. Хороший і сумлінний викладач може легко підвищити мотивацію до навчання, а поганий – знизити її навіть у тих студентів, що впевнені у виборі своєї професії та мають бажання навчатися.

«Професійна мотивація педагога вищої школи впливає на формування та динаміку мотивації навчання студентів»(Смолярчук, 2013). Окрім того, очікування викладачів, їхній підхід до викладання, креативність та натхнення в роботі зі студентами мають неабиякий вплив на підвищення мотивації(Csikszentmihalyietal., 1993).

Особливо рівень мотивації студента змінюється, якщо викладачі є прикладом і прямим відображенням майбутньої професії студента. У таких ситуаціях студенти часто обирають собі викладача, наслідуючи її чи його, аналізуючи та навчаючись у свого кумира.

У наступному дослідженні акцент було зосереджено на впливі професіоналізму викладача на мотивацію до навчання у студентів

бакалаврського рівня здобуття освіти. Дослідницька робота під час виробничої практики проводилася у групі СОф 02-21 філологічного факультету освітніх технологій. Метою дослідження було виявити, як професіоналізм викладача та ставлення до студента як до компетентної особистості впливає на мотивацію студентів до навчання. Перед проведенням дослідження було проаналізовано сучасні українські та іноземні дослідницькі праці з цієї тематики.

За Подоляком Л. Г., професіоналізм діяльності – це висока компетентність і кваліфікація, що забезпечує високу якість виконання науково-педагогічної діяльності. Сучасний педагог-професіонал передбачає «досконале володіння сучасними дидактичними технологіями вищої школи»(Подоляк, 2008).

Сучасний педагог не просто добре знає свій навчальний предмет, а й сам вивчає певні наукові питання, активно бере участь у наукових зібраннях чи семінарах і видає наукові роботи. Крім того, існує таке поняття, як «педагогічна майстерність».

За напрацюваннями Зязюна І.А. (2006), педагогічна майстерність – це не просто володіння педагогічними навичками, а й наявність особистого впізнаваного стилю діяльності. Викладач має володіти низкою якостей, поєднуючи в собі справжнього науковця, психолога та організатора. Професіоналізм викладача не обмежується лише його знаннями та навичками, а й здатністю будувати відносини зі студентами, розуміти їхні потреби та адаптувати свій підхід до різних ситуацій. Відповідно до цього, викладачі, які володіють педагогічною майстерністю, можуть ефективно використовувати різні методи та техніки навчання, щоб стимулювати критичне мислення, креативність і самостійність у студентів.

Не підлягає сумніву той факт, що професіоналізм викладача має прямий вплив на мотивацію студентів до навчання.

Завдяки спостереженню під час проходження практики було виявлено, що студенти, які навчаються під керівництвом молодих і впевнених у своєму

професіоналізмі викладачів, демонструють більший рівень зацікавленості, активності та взаємодії під час навчального процесу.

Студенти висловлюють більше задоволення від навчання, коли вони відчують, що їхній викладач є справжнім професіоналом у своїй галузі. Водночас студенти добре розуміють, коли викладач прийшов на заняття не підготовлений, коли в нього негативний емоційний стан або складний період у житті.

Коли викладач підірвав якимось чином свій авторитет серед студентів, це неодмінно вплине на процес навчання. Ще гірше коли і викладач, і студент знаходяться в однаковому віковому діапазоні, наприклад, як практикант і власне сам студент. У такому разі будь-який промах буде негативно відобразитися на двосторонній комунікації.

Крім цього, було проведено інтерв'ю зі студенткою групи СОф 02-21 з метою оцінки впливу професіоналізму викладача та ставлення студента та його мотивацію до навчання.

Було розроблено список питань (див. Додаток Б), на які студентка охоче дала відповіді. І за результатами інтерв'ю стало відомо, що вона вважає професіоналізм викладача одним із ключових чинників, який може змотивувати її до навчання.

Студентка поділилась, що мотивувати себе під час війни і навчання онлайн вкрай важко, оскільки дуже багато чинників впливають на організацію навчальної діяльності, а також є чимало речей, що відволікають від процесу навчання.

Одним із джерел мотивації студентка визначила особистості кількох викладачів. Вона вказала, що в першу чергу, студенти оцінюють ставлення до себе та особистісні риси викладача, а вже після того професіоналізм. Навчатись із дуже розумним викладачем, що вимагає занадто багато та не встановлює контакт зі студентами вкрай важко, навіть попри його репутацію та бажання студентів отримати знання.

Зараз на філологічному факультеті освітніх технологій є чимало молодих і прогресивних викладачів, проте вік не дуже впливає на відносини зі студентами. Вона зазначила, що в університеті є багато хороших викладачів із великим навчальним досвідом та отриманим стажем. Все залежить від того, чи хоче викладач розвиватись та здобувати нові знання, щоб бути ближчим до студентів, чи вважає, що отриманих знань ще за часи СРСР є достатньо, щоб мати репутацію та навчати молодих людей. В університеті є викладачі, котрі викликають у студентів страх та переживання, а в таких умовах показувати успіхи в навчанні дуже складно навіть студентам-відмінникам.

Більшість викладачів демонструють зацікавленість у своєму предметі та мотивують більше заглиблюватись у галузь їхніх знань. Студентка відзначила, що особливо цінується, коли викладач розробив власний додатковий курс за вибором і «горить» ним. Тоді під час представлення студенти одразу це відчують і вирішують обрати його для подальшого навчання. Було зазначено, що найбільше студенти цінують відкритість, справедливість та толерантність. Зокрема, студентам важливо, коли до них ставляться на рівні та враховують їхні думки, потреби та побажання.

Також студентка повідомила, що професіоналізм впливає на рівень задоволення під час навчання, але є не на першому місці. Ситуації, коли викладач приходить не готовим траплялись вкрай рідко, а студенти завжди ставились із розумінням. Якщо викладач гідно ставиться до студентів, то отримує від них таке ж саме ставлення.

Отож ми дізнались, що негативний емоційний стан викладачів сильно впливає на організацію заняття. Це одразу відчувається під час спілкування зі студентами і вони напружуються та хвилюються під час пари. В таких ситуаціях викладач може різко реагувати на помилки, бути неуважним, або дуже знервованим. Студенти іноді перебирають на себе ці переживання та емоції, а часто мають відчуття, що негативний стан викладача пов'язаний із ними.

Коли студенти і викладач є одного віку, то йому важче завоювати авторитет та налаштувати відносини викладач-студент. Але якщо йому це вдається, то в подальшому студенти зовсім не звертають увагу на вік, а тільки на знання та професіоналізм викладача.

Приклад викладача має великий вплив на мотивацію студентів і рівень засвоєння ними здобутих знань. Викладач має постійно розвиватися, щоб бути обізнаним у нових навчальних тенденціях і трендах, що будуть цікавими студентам.

Під час коронавірусу та війни в Україні заклади освіти були зобов'язані перейти на дистанційне навчання. Різка зміна формату навчання вплинула на мотивацію та ставлення студентів до здобуття знань. Багато студентів відмовилися після бакалаврату вступати до магістратури через погано організований освітній процес і знижений рівень знань. Безумовно, що дистанційне навчання є неочікуваним і важливим завданням для закладів вищої освіти, але крім того, – для студентів. Такий формат вимагає від студентів більшого самоконтролю та самодисципліни. У дистанційному режимі набагато легше визначити, чи студент має внутрішню мотивацію до навчання, чи просто чекає періоду отримання диплому.

Під час виробничої педагогічної практики нам вдалось трохи вивчити вплив дистанційного навчання на мотивацію до навчання у студентів. Освітня робота проводилася у тій самій групі СОф 02-21 філологічного факультету освітніх технологій. Метою дослідження було виявити чи впливає формат навчання на мотивацію студентів до навчання.

Було вивчено сучасні українські та іноземні дослідницькі праці з цієї проблематики. На заняттях методом аналізу та спостереження було встановлено, що декільком студентам вчитися легше дистанційно, що показує рівень їхньої самодисципліни та контролю.

Студенти також поділились, що підтримувати мотивацію до навчання онлайн їм допомагає створення приємної обстановки на робочому місці вдома.

Дехто зі студентів додав, що навчання онлайн деколи є продуктивнішим і цікавішим, тому що у аудиторіях важче використовувати додаткові ігри та онлайн платформи. У студентів під час навчання онлайн менше страху до викладачів і до того, що їх можуть спитати про завдання, яке вони не зробили.

Негативною стороною цього є часте використання студентами відсутності електроенергії та використання цього аргументу, коли не виконав завдання, не знає відповіді або просто виходить із конференції, щоб піти спати. Студентам дуже важко контролювати себе та боротися зі спокусами під час онлайн навчання.

Під час навчальної педагогічної практики у групи СОа 21-21 методом спостереження було проаналізовано взаємодію та зв'язок студентів із різними формами і методами навчання та їх мотивацією, а також проведено анкетування.

Отримані результати свідчать про вплив змін у методах і формах навчання на студентську мотивацію та ефективність засвоєння навчального матеріалу. Дослідження показало, що деякі методи та форми навчання можуть бути більш ефективними для збільшення мотивації студентів, ніж інші.

Було розроблено анкетування для визначення найбільш ефективного методу для засвоєння навчального матеріалу (див. Додаток В).

На основі результатів анкетування можна зробити такі висновки:

1. Майже половина студентів високо оцінює використання інтерактивних методів навчання (питання-відповідь, дискусії, групова робота та ін.), які стимулюють активну участь у навчальному процесі і підвищують мотивацію до навчання.
2. Для 35% студентів найефективнішою формою навчання є індивідуальні заняття з викладачем, що дозволяє уникнути змішання різних рівнів знань в групі і глибше засвоїти матеріал.

3. Досить велика частина студентів (42%) вважають, що електронні ресурси (інтернет-ресурси, відеоуроки, інтерактивні завдання тощо) сприяють підвищенню ефективності навчання і зниженню рівня нудьги.
4. Тестування (контрольні роботи, іспити) викликає різні емоції у студентів, більшість з яких (57%) стверджують, що ця форма контролю знань допомагає їм краще засвоювати матеріал і зберігати його у пам'яті.
5. 30% студентів відзначають, що розподіл навчального матеріалу на тижневі плани і збір робіт щотижня допомагає їм краще організувати свій час та краще засвоювати матеріал.

Загалом, результати анкетування показують, що різноманітність форм і методів навчання може позитивно впливати на мотивацію студентів та ефективність їхнього навчання. Проте, необхідно забезпечувати баланс між різними методами та особливо чергувати їх під час навчання онлайн.

Проведені нами дослідження показують, що існує чимало зовнішніх чинників, які впливають на мотивацію студентів до навчання в університеті. Заклад вищої освіти може забезпечити якісні умови та викладачів-професіоналів, які мотивуватимуть і надихатимуть студентів до нових звершень. Крім того, в період війни та постійного стресу студентам важче вчитися, тому підтримка університету, тренінги та зустрічі з психологом є обов'язковим чинником.

2.2. Шляхи покращення пізнавальної і професійної мотивації студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Після закінчення навчання на першому рівні вищої освіти у студентів з'являється вибір подальшої діяльності: перехід до професійної діяльності чи продовження навчання в магістратурі.

Навчання в магістратурі характеризується вузькою кількістю тільки профільних предметів і виробничої практики, щоб забезпечити їхні навички та професійне зростання. Увага всебічному розвитку приділяється значно менша.

Це все відбувається через те, що магістранти – це вже сформовані особистості, котрі мають стійку мотивацію та професійну спрямованість, певні цілі та мету, а багато з них вже працюють.

Особливість студентів, які навчаються на магістратурі, полягає в тому, що вони можуть бути різного віку, різних соціальних категорій, а об'єднує їх професія та бажання здобути освіту.

Чинники, що впливають на мотивацію до вступу на магістратуру, можна поділити на дві категорії:

1. Чинники, які впливають на особистість ще до вступу до закладу освіти: вузька спеціальність, потреба кваліфікації, втеча від соціальних обов'язків (наприклад, від армії та мобілізації), бажання отримати знання, матеріальна вигода (підвищення на роботі).

2. Чинники, які впливають на особистість після вступу на магістратуру: викладачі, навчальні предмети, організація освітнього процесу, доступність навчання та об'єктивне оцінювання, вартість навчання.

Хоча на момент вступу студент може мати високу мотивацію, але вона може знижуватися під час неправильної та нецікавої організації навчального процесу. Вступ і бажання студента отримати вищу освіту не забезпечує одразу цікаве навчання та професійних викладачів – це обов'язок закладу освіти (Занюк, 2002).

Навчальний процес в університеті – це взаємодія викладача та студента, але коли ми говоримо про студентів магістратури, то окрім мотивації та впливу із боку педагога, зі сторони студента теж бачимо значно стійкіший мотиваційний складник, тобто самомотивацію (Луценко, 2015).

Навчання на магістратурі відрізняється від бакалаврату, тому що має особливості для навчання дорослих. Науковці відзначають, що дорослі студенти хочуть отримати знання швидко, у них є багато чинників, які відволікають від навчання, тому це має бути врахованим, також процес навчання дорослих має бути організованим у формі співпраці з викладачем на

всіх рівнях: планування, оцінювання, реалізації, корекції та аналізу (Сисоєва, 2011).

Студенти – магістри вже є колегами викладачів, з якими вони мають рахуватися, розуміти та підтримувати. Якщо студенти молодших курсів ще розуміють підпорядкування та мають страх не зробити завдання, то студенти магістратури є впевненими в собі особистостями, по-іншому розставляють пріоритети та їх важче тримати під контролем. Вони чітко мають розуміти, яке завдання, з якою метою виконують і чим це буде корисно для їхньої майбутньої професії.

Загалом, чинники, залежні від університету, більшою мірою залишаються ті самі, що для студентів бакалаврату: викладачі та їхній вплив на студентів, організація навчального процесу, можливість поєднання навчання із власним життям, підходи під час занять.

Умови дистанційного навчання є набагато сприятливішими для студентів рівня магістратури, оскільки вони зможуть поєднувати особисте життя та навчання, не витратити час на добирання, облаштувати собі підходящу атмосферу та готуватися до занять.

Студенти магістратури теж люблять, коли з ними грають, практикують різні прийоми та засоби: рольові ігри, проєктну діяльність та позааудиторні заходи.

Важливим аспектом навчання на магістратурі для студентів є проходження навчальної та виробничої практики. КНЛУ повністю забезпечує своїх студентів практикою, що значно підвищує мотивацію та обізнаність. Студенти мають змогу пасивно спостерігати за заняттями, аналізувати діяльність професіональних викладачів і брати приклад. Окрім того, студенти мають можливість долучатися до проведення пар частково, а пізніше – повністю.

Для з'ясування мотивації студентів-магістрів КНЛУ було проведено спостереження та анкетування студентів магістрів денної та заочної форм здобуття освіти.

Під час спостереження стало зрозумілим, що стійка мотивація дуже помітна під час навчання, оскільки студенти не відмовчуються, а усі прагнуть відповідати та готують завдання. Кількість невиконаних домашніх завдань є значно меншою. На жаль, поміж студентів магістратури є студенти, які зовсім не зацікавлені у навчанні, які не відвідують заняття та пасивно виконують поставлені дедлайни. Такі студенти хочуть мати диплом-магістра для професійного підвищення, соціального статусу, або просто отримати диплом, не зважаючи на спеціальність.

Студенти, які є активними, – сумлінно працюють, є зацікавленими у навчанні та мають стійку мотивацію. Складність для навчання багатьох магістрів спеціальності 014 виникла через кардинальну зміну діяльності і відсутність початкових знань, які здобувались на бакалавраті, що є основою для навчання у магістратурі.

Було проведено анкетування студентів магістратури про особливості навчання та мотивацію. Як і передбачалося, результати анкетування є дуже різні (див. рис. 2.3). Список складених запитань див. Додаток Г.

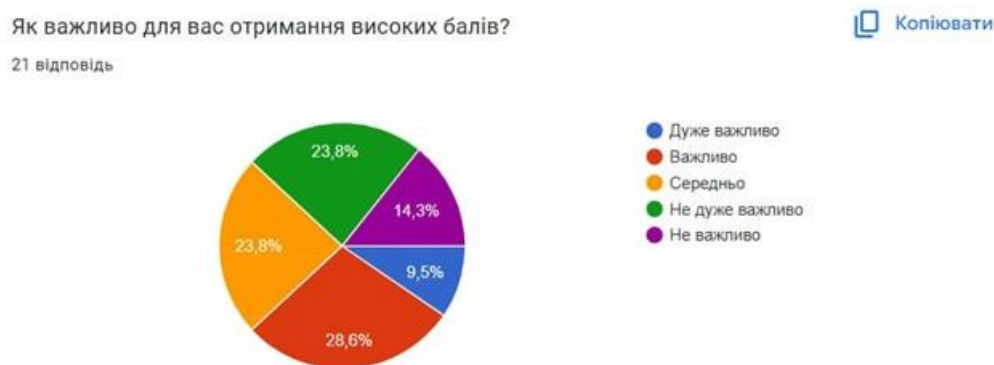

Рис. 2.3

Результати відповідей студентів показали:

1. Найбільше студентів магістратури цікавлять суто вузькі дисципліни, пов'язані з професійною діяльністю: практика англійської мови та методика її викладання.

2. Частина студентів відповіли, що їх не цікавлять виучувані предмети, а тільки практика викладання в університеті.

3. Студенти поділилися, що основними особистими цілями для них є поглиблення знань і професійний розвиток (див. рис. 2.4).

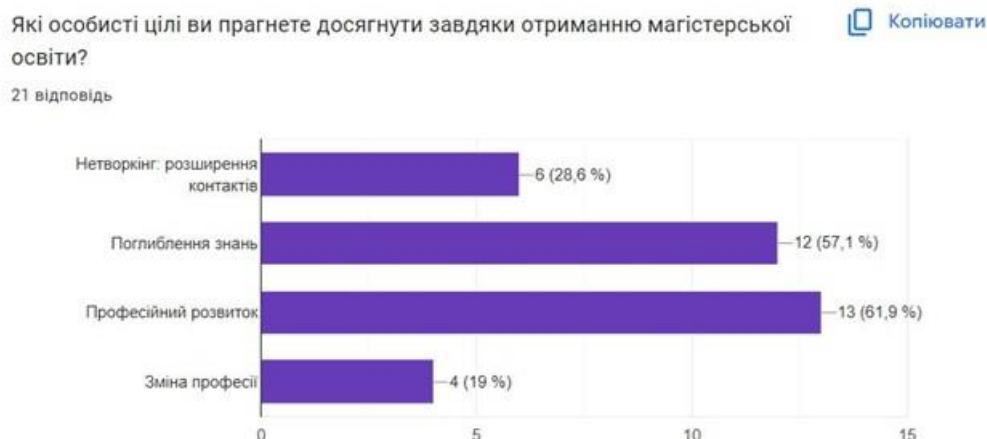

Рис. 2.4

4. Студенти зазначили, щоб підвищити мотивацію студентів навчатися у магістратурі, потрібно впровадити усі запропоновані зміни та покращення (див. рис. 2.5), а саме: інтерактивність, підтримку викладачів, інноваційні технології, гнучкість навчального графіку та сучасні навчальні методи.

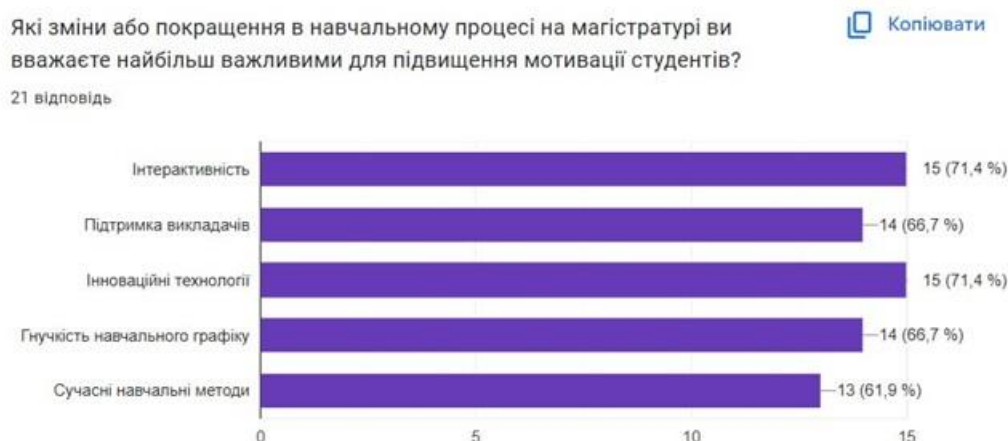

Рис. 2.5

5. Студенти відповіли, що вплив і підтримка друзів та сім'ї важливі для більшості опитаних (18 з 23 опитаних).

6. Серед чинників, які зможуть зменшити мотивацію до навчання, студенти виділили велику кількість матеріалу, зависокі вимоги та ставлення викладачів, невідповідне оцінювання, непрофесійний підхід викладачів, війна, втома, нудний матеріал і погано організований навчальний процес.

7. Майже половина опитаних (47,6%) відповіли, що порівняно з навчанням на бакалавраті їхня мотивація до навчання значно знизилася. Лише 14,3% відповіли, що мотивація зросла, а в інших залишилася на тому ж рівні.

Частина запитань в анкетуванні були присвячені саме підвищенню мотивації до навчання, які може втілити Київський національний лінгвістичний університет. Результати дослідження показали, що:

1. Студенти відповіли, що найбільше в КНЛУ зацікавлюють і підтримують мотивацію перспективи майбутньої кар'єри, викладачі та цікавий навчальний матеріал.

2. Більшість студентів відповіли, що іноді або рідко відчують мотивацію навчатись на магістратурі (див. рис. 2.6).

Як часто ви відчуваєте себе мотивованим(ою) до навчання на магістратурі? [Копіювати](#)
21 відповідь

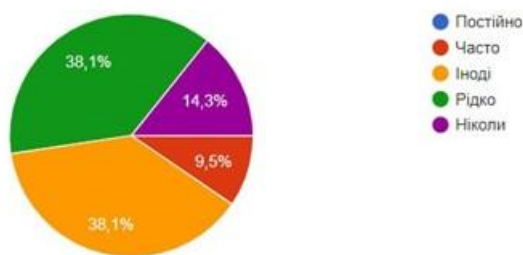

Рис. 2.6

3. Щодо рівня якості навчання у магістратурі та рекомендацій для університету студенти розділились: частина відповіли, що рівень навчання високий, і вони повністю задоволені, дехто задоволений частково, а деякі студенти запропонували такі рекомендації: збільшити кількість молодих і прогресивних викладачів, надавати підтримку студентам і викладати на заняттях тими ж методами, яких навчають студентів. Також студенти зазначили основним чинником підвищення мотивації – закінчення війни.

Варто підсумувати, що складно розглядати мотивацію студентів магістратури через багато чинників. Здобувачі є дорослими особистостями, в

кожного є своя мотивація та рівень знань, а також причини, чому вони вирішили здобувати ступінь магістра.

Вагомим чинником, що впливає на мотивацію до навчання магістрів КНЛУ, є війна, а також викладачі, застосовані підходи та організація навчального процесу.

Досліджувати мотиви студентів потрібно регулярно, оскільки вони змінюються з кожним роком навчання. Розуміння цих мотивів допоможе університетам і викладачам створювати стимулююче та підтримуюче навчальне середовище, яке враховує індивідуальні потреби та мотиваційні чинники студентів магістратури, а ще допоможе здобувати освіту із задоволенням.

Висновки до 2 розділу

В другому розділі кваліфікаційної роботи було проведено дослідження мотивації студентів Київського національного лінгвістичного університету. Було проведено три анкетування та інтерв'ю, що допомогли визначити рівень мотивації студентів, чинники, що на неї впливають, а також сформулювати шляхи підвищення мотивації студентів першого та другого рівня здобуття вищої освіти.

Мотиви та рівень мотивації на різних рівнях вищої освіти відрізняються, оскільки у студентів рівня бакалаврату переважають зовнішні впливи на мотивацію, такі як примус батьків та встановлені суспільством норми. У студентів магістратури переважають більше внутрішні чинники: бажання саморозвиватись та покращувати знання у обраній професії.

Разом із різницею мотивації та впливів, рівень мотивації студентів в університеті є кардинально різним теж. Частина студентів дуже вмотивовані, хтось посередньо, а хтось і зовсім навчається лише задля отримання диплому.

Вагомий вплив на навчання студентів впливають викладачі, прийоми та засоби навчання, підхід та ставлення до студентів, формат навчання, війна, рівень завантаженості, підібрані дисципліни, тощо.

Завдяки проведеним дослідженням вдалось визначити чинники, що впливають на мотивацію студентів КНЛУ, проаналізувати їхній рівень мотивації, а також отримати рекомендації студентів задля покращення освітнього процесу у КНЛУ.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

У роботі здійснено теоретичний аналіз і практичні дослідження мотивації досягнення здобувачів вищої освіти, що криється у визначенні сутності, психологічних особливостей цієї проблеми, мотивів та їх класифікацій, а також у поясненні впливів на формування мотивації в освітньому процесі закладу вищої освіти першого та другого рівнів вищої освіти.

Дослідження мотивації навчання є актуальною проблемою психології та педагогіки. Теоретичний аналіз наукової літератури та концепцій щодо поняття мотивації демонструє сутність проблеми, що полягає у впливі на особистість під час отримання знань та вибору закладу освіти. Студенти можуть мати внутрішню та зовнішню мотивацію, що по-різному впливає на кожного та має різний результат.

Структуру мотивації складають різні мотиви, класифікацій котрих є чимало в сучасних дослідників. Найбільш точною та актуальною вважаємо таку класифікацію: пізнавальні, соціальні, спонукальні, професійно-ціннісні та матеріальні мотиви.

Встановлено, що посилення почуття компетентності та розвитку є потужним чинником розвитку мотивації навчання у студентів. Серед чинників, що впливають на мотивацію, також визначено: соціальний вплив, бажання саморозвитку, підвищення, отримання диплому без отримання знань, професійний розвиток.

Зрозуміло, що в освітньому процесі закладу вищої освіти у формуванні мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти має відбуватися підсилення актуалізації самого мотиву навчання в освітньому процесі, робота викладацького складу має бути спрямована на встановлення контакту зі

студентами, визначення їхніх потреб і мотивації до навчання й провадження індивідуального підходу до організації навчання студентів.

Під час війни студентам набагато важче сконцентруватися на навчанні, тому заклади вищої освіти мають всебічно підтримувати їхнє прагнення та допомагати в здобутті знань.

Існує декілька шляхів, як заклад вищої освіти може вмотивувати студентів до навчання та організувати ефективну роботу проаналізувавши походження та вид мотивації студентів.

Для студентів першого рівня здобуття вищої освіти це: аналіз особистих та індивідуальних особливостей, мотивації студента, застосунок інтерактивних технологій, технічних засобів та різних платформ, підбір цікавих та сучасних тем, організація виробничої практики.

Для студентів другого рівня здобуття вищої освіти це: підбір навчальних дисциплін вузької спеціалізації, навчання з викладачами – професіоналами своєї справи, що будуть також і прикладами та помічниками для студентів, зручна форма та графік навчання, задля поєднання з особистим життям, пояснення необхідності та корисності опрацьованих завдань, застосування опрацьованих технологій від час викладання (навчання студентів методами, якими в майбутньому будуть навчати вони), велика кількість практичних активностей та виробничої практики відповідного рівня.

РЕЗЮМЕ

Темою кваліфікаційної роботи визначено «Формування мотивів учіння у студентів закладів вищої освіти». Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку літератури, резюме та додатків.

У першому розділі було досліджено психолого-педагогічні проблеми мотивації учіння студентів ЗВО, вивчено сутність мотивації, її класифікацію та вплив вікових особливостей на зміст і рівень мотивації студентів.

У другому розділі кваліфікаційної роботи було досліджено шляхи підвищення мотивації студентів до учіння на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівні вищої освіти на базі Київського національного лінгвістичного університету. Було задіяно різні методи дослідження, такі як: анкетування, опитування, інтерв'ю та спостереження під час проходження виробничої практики.

У загальних висновках було підведено підсумки за матеріалами вивчених наукових джерел та результатах проведених досліджень. Також було визначено шляхи підвищення мотивації до учіння у студентів закладів вищої освіти.

Ключові слова: мотивація, мотиви учіння, чинники впливу на мотивацію, проблеми мотивації у студентів, шляхи підвищення мотивації студентів до учіння.

SUMMARY

The topic of my qualification work is "Learning motives formation in students of higher institutions." It consists of an introduction, two chapters, general conclusion, a list of references, a summary and appendices.

In the first chapter, the psychological and pedagogical problems of learning motivation of higher education students were investigated, the essence of motivation, its classification and the influence of age characteristics on the content and level of motivation of students were studied.

In the second chapter, of the qualification work, ways of increasing students' motivation to study at the first (bachelor's) and second (master's) degrees of higher education at the Kyiv National Linguistic University were investigated. Various research methods were applied, such as: questionnaires, surveys, interviews and observations during internship.

In the general conclusion, the results were summarized based on the material of the studied scientific sources and the results of the conducted research. Ways to increase motivation to study among students of higher education institutions were also determined.

Key words: motivation, learning motives, factors affecting motivation, motivational problems of students, ways of increasing students' motivation to study.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Арістова, Н. О. (2015). Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів. *ТОВ «ГЛІФМЕДІЯ, 240*.
- Бондаренко, А. Ф. (2005). *Основы психологии*. Изд. 3.
- Бондаренко, В.Г. (2020). Психологічні аспекти мотивації навчання студентів. ХДУ.
- Білан, Н. (2015). Застосування інноваційних технологій у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх аграрників. *Молодь і ринок*. (3). С. 134-139.
- Бубряк, Т. Ю. (2019). Проблема мотивації вибору професії «психолог». *Проблеми сучасної психології*.(19). С. 64–75.
- Головко, Л.А. (2020). Педагогічні умови підвищення мотивації до навчання. ВНТУ.С. 90–105.
- Дуб, В.Г., & Галян, І.М. (2012). Навчально-професійна мотивація майбутніх педагогів як складова їх професійного становлення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*.(2 (2)). С. 415–423.
- Зязюн, І.А., Крамущенко, Л. В., & Кривонос, І. Ф. (2008). Педагогічна майстерність. *Вища школа*.
- Занюк, С. С. (2018). Психологічні закономірності керування мотивацією учіння студентської молоді (Автореф. дис. канд. психол. наук, 19.00.07).
- Занюк, С. С. (2002). Психологія мотивації: навч. посіб. *Либідь*.
- Захарко, О. (2008). Внутрішня мотивація як психологічний феномен. *Соціогуманітарні проблеми людини*,(3), 143–173.
- Климчук, В., & Горбунова, В. (2014). Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку.
- Коваленко, Н. П., Боброва, Н. О., Ганчо, О. В., & Зачепило, С. В. (2020). Мотивація студентів як запорука успішного професійного розвитку.

- Колчигіна, А. В. (2018). Специфіка навчальної мотивації студентів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2(1). 46–50.
- Кочарян, О. С., Фролова, Є. В., & Павленко, В. М. (2011). Структура мотивації навчальної діяльності студентів.
- Кравченко, П.І. (2019). Мотивація навчання в контексті сучасних педагогічних підходів. ЧНУ. С. 75–90.
- Лаврова, М.Г. (2010). Психологічні особливості перебігу студентами стресу. *Збірник наукових праць «Культурна інтеграція і імміграція в сучасному суспільстві: міждисциплінарна перспектива»*. С. 93–96.
- Лебідь Д. Ю. & Гречановська О.В. (2020). Проблеми мотивації студентів до навчання в магістратурі. *Вінницький національний технічний університет*
- Ліхесєва, Л. В. (2018). Формування мотивації вивчення педагогічних дисциплін майбутніми вчителями праці і професійного навчання (Дис. канд. пед. наук, 13.00.04).
- Луценко, О. В. (2015). Формування професійної мотивації курсантів вищих навчальних закладів МВС України на основі інноваційних дидактичних моделей. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. (4). С. 133–137.
- Монтессорі М. (1997) Розум дитини. *Педагогіка*.
- Садова, М. А., (2009). Психологічні складові потенціалу самореалізації особистості. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*, 14(17).
- Садова, Т. А. (2021). Розвиток мотивації пізнавальної діяльності студентів в умовах кредитно-модульного навчання. *Наука і освіта: наук.-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України*. (4). С. 364–367.
- Сафарян, С. І. (2014). Організація мотивації навчальної діяльності учнів на уроках світової літератури. *Всесвітня література в школах України*. (6). С. 27–31.
- Сисоєва, С. О. (2011). Інтерактивні технології навчання дорослих.

- Столярчук, О. А. (2013). Вплив предметного "егоїзму" викладача на мотивацію навчання студентів. *Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми і перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД", 29-30 листопада 2013, Переяслав-Хмельницький.*
- Татарінов, Є. В. (2004). Відмінності мотивації до навчальної діяльності у студентів і курсантів вищих навчальних закладів.
- Ткачук, В.І. (2020). Педагогічні умови формування мотивації студентів. ТНПУ. С. 105–120.
- Федоренко, О.В. (2020). Психологічні основи мотивації навчання студентів. СумДПУ. С. 130–145.
- Черниш, І.П. (2020). Мотиваційні стратегії в навчанні студентів. ЧНУ. С. 110–125).
- Черняк, Н. О. (2013). Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти.* (38–39). С. 388–393.
- Шапар, В. Б. (2015). Сучасний тлумачний психологічний словник. *Прапор.*
- Шевченко, Т.О. (2019). Психолого-педагогічні засади мотивації навчання. МДУ. С. 95–110.
- Яновська, Т. А. (2017). Психологічні особливості професійного самовизначення у підлітковому та юнацькому віці. *Молодий вчений.*(4). С. 270–274.
- Яремчук, О.Б. (2019). Мотивація до навчання як предмет педагогічного дослідження. ОНПУ. С. 140–155.
- Afzal Hasan, Ali Imran, Aslam Khan Muhammad& Hamid Kashif. (2010). A Study of University Students' Motivation and Its Relationship with Their Academic Performance. *International Journal of Business and Management.* Vol 5. Issue 4. P. 80–88.
- Cedos (2019). Вибір вищої освіти після школи. Звіт за результатами дослідження.
- Chernyak, N. O. (2013). Formation of students' motivation to study at the university. *Problems of engineering and pedagogical education.*

- Csikszentmihalyi, M. (1991). *Flow: The psychology of optimal experience*. NY: HarperCollins
- Harandi, S. R. (2015). Effects of e-learning on Students' Motivation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 181. 423-430.
- Malone, T. W., & Lepper, M. R. (2021). Making learning fun: A taxonomy of intrinsic motivations for learning. In *Aptitude, learning, and instruction*. P.223-254). Routledge.

Додаток А

Анкетування студентів про рівень мотивації до навчання під час війни

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в анкетуванні, яке присвячене визначенню рівня Вашої мотивації до навчання під час війни. Дайте відповіді на такі запитання:

1. Як ви оцінюєте свій рівень мотивації від початку повномасштабного вторгнення?
2. Чи було у вас бажання покинути навчання з початком повномасштабного вторгнення?
3. Чи вважаєте ви ефективним онлайн-навчання під час війни?
4. Як швидко ви змогли повернутися до навчання від 24 лютого?
5. Якщо війна продовжиться ще на кілька років, чи плануєте ви вступати до магістратури?
6. Чи відчуваєте ви, що викладачі стали лояльнішими?
7. Що б ви хотіли змінити у системі освіти?
8. Що вам найбільше не подобається у системі навчання КНЛУ?
9. Що або хто мотивує вас вчитися найбільше?
10. Якщо ви отримаєте свій диплом під час війни, чи розглядаєте ви можливість працювати в сфері освіти, зокрема в школах або інших закладах освіти, і як ви ставитеся до цієї ідеї?
11. Проаналізуйте своє навчання від першого курсу і до 3. Чи змінилася ваша мотивація до навчання? Якщо так, то як саме?

Дякуємо за участь в анкетуванні!

Додаток Б

Інтерв'ю для визначення впливу викладача на мотивацію до навчання студентів?

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в інтерв'ю, яке присвячене визначенню впливу викладача на Вашу мотивацію до навчання. Дайте відповіді на такі запитання:

1. Яким чином ви оцінюєте професіоналізм викладача у вашій групі?
2. Як ви оцінюєте ставлення вашого викладача до студентів?
3. Чи відчуваєте ви, що ваш викладач демонструє зацікавленість у вашому навчанні?
4. Які конкретні риси викладача спонукають вас бути більш активними під час занять?
5. Чи впливає професіоналізм викладача на ваш рівень задоволення від навчання?
6. Як ви реагуєте на ситуації, коли ваш викладач приходить на заняття не підготовлений?
7. Яким чином негативний емоційний стан викладача впливає на вашу мотивацію та взаємодію під час навчання?
8. Які наслідки може мати втрата авторитету викладача серед студентів для вас особисто та для вашого навчання?
9. Як ви оцінюєте ситуації, коли викладач і студенти знаходяться в однаковому віковому діапазоні?

Дякуємо за участь в інтерв'ю!

Додаток В

Анкетування для визначення найбільш ефективного методу для засвоєння навчального матеріалу

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в анонімному анкетуванні, яке присвячене визначенню найбільш ефективного методу для засвоєння навчального матеріалу. Оберіть правильну для Вас відповідь:

1. Який вид заняття Ви вважаєте найбільш ефективним для засвоєння навчального матеріалу?
 - a. Лекції
 - b. Практичні заняття
 - c. Лабораторні роботи
 - d. Самостійна робота
2. Чи впливає використання інтерактивних технологій на Вашу мотивацію до навчання?
 - a. Так
 - b. Ні
 - c. Іноді
 - d. Не знаю
3. Які форми та методи навчання Ви вважаєте найбільш зручними та ефективними для засвоєння матеріалу?
 - a. Відеолекції
 - b. Групова робота
 - c. Дистанційне навчання
 - d. Індивідуальне навчання
4. Як часто Ви відвідуєте консультації викладачів?
 - a. Регулярно
 - b. Рідко
 - c. Іноді
 - d. Ніколи
5. Чи впливає рівень складності навчального матеріалу на Вашу мотивацію до навчання?
 - a. Так
 - b. Ні
 - c. Іноді
 - d. Не знаю

6. Який метод оцінювання Ви вважаєте найбільш справедливим?
- Тестування
 - Контрольна робота
 - Залік
 - Екзамен
7. Чи впливає рівень Вашого інтересу до конкретної дисципліни на Вашу мотивацію до навчання?
- Так
 - Ні
 - Іноді
 - Не знаю
8. Як ви оцінюєте важливість практичного складника під час навчання?
- Дуже важливо
 - Скоріше важливо
 - Не особливо важливо
 - Не важливо взагалі
9. Як ви ставитеся до використання інтерактивних технологій на заняттях?
- Дуже позитивно
 - Скоріше позитивно
 - Нейтрально
 - Негативно
10. Як ви оцінюєте використання різноманітних методів оцінювання під час навчання?
- Дуже важливо
 - Скоріше важливо
 - Не особливо важливо
 - Не важливо взагалі
11. Як часто ви використовуєте інтернет для навчання?
- Дуже часто
 - Кілька разів на тиждень
 - Рідко
 - Ніколи
12. Як ви оцінюєте зміну методики навчання, яку введено у вашому закладі вищої освіти в результаті пандемії COVID-19?

- a. Дуже позитивно
- b. Скоріше позитивно
- c. Нейтрально
- d. Негативно

13. Чи змінилося ваше ставлення до навчання після введення методик навчання, пов'язаних з пандемією COVID-19?

- a. Змінилося на краще
- b. Змінилося на гірше
- c. Не змінилося
- d. Інше (вказати)

14. Чи маєте ви якісь рекомендації щодо поліпшення методів навчання, що застосовуються у вашому закладі вищої освіти?

- a. Так (вказати рекомендації)
- b. Ні

Дякуємо за участь в анкетуванні!

Додаток Г

Анкетування студентів магістратури про мотивацію навчання в університеті

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь в анонімному анкетуванні, яке присвячене визначенню рівня Вашої мотивації до навчання. Дайте відповіді на такі запитання:

1. На якій формі навчання ви перебуваєте?
2. Як часто ви відчуваєте себе мотивованим(ою) до навчання на магістратурі?
3. Які аспекти навчального процесу найбільше вас зацікавлюють і підтримують вашу мотивацію?
4. Як ви можете оцінити зміни у вашій мотивації порівняно з навчанням на бакалаврському рівні?
5. Які дисципліни вас найбільше цікавлять на магістратурі? Чому саме ці?
6. Наскільки важливо для вас отримання високих балів?
7. Які особисті цілі ви прагнете досягнути завдяки отриманню магістерської освіти?
8. Які фактори чи ситуації можуть зменшити вашу мотивацію до навчання?
9. Як ви намагаєтесь подолати перешкоди та зберегти мотивацію в тяжких моментах?
10. Як впливають зовнішні чинники, такі як підтримка від родини чи друзів, на вашу мотивацію до навчання?
11. Які зміни або покращення в навчальному процесі на магістратурі ви вважаєте найбільш важливими для підвищення мотивації студентів?
12. Як ви оцінюєте якість викладання на магістратурі і які зміни в цьому напрямі ви б рекомендували?
13. Чи існують конкретні ідеї, які б допомогли створити більш мотивуюче навчальне середовище на магістратурі?

Дякуємо за участь в анкетуванні!